

Nunalerineq pillugu politikkimik nassuiaat

2007

Kalaallit Nunaanni nunalerinermut takorluukkat

Martsii 2007

Siulequt

Saqqummiussakkut ugguuna, nunalerinermik inuussutissarsiortut qanimut suleqatigalugit suliarineqartukkut, nunalerinermi politikkimik nutarsaanissamut siunnersuummik Naalakkersuisut saqqummiussipput, taannalu tunngaveqarpoq inuussutissanik atuisartunit ujjartorneqartunik pitsaalluiannartunik imminullu nappassinnaasumik tunisassiorsinnaanissamik kissaateqarnermik – aningaasaqarnikkut, avatangiisitigut kultureqarnikkullu.

Nunalerinermik politikki ilusilersorneqarpoq nunalerinermut anguniakkanik pingaarnernik takorluukkanillu aalajangersimasunik imaqartillugu. Aammattaaq siunnersuummi ilaavoq aaqqissuussaannermik ataavartumik nakkutilliinissaq, suliniutit pingaarnerusut aqussinnaajumallugit, tassanilu pisariaqartitat pisariaqartumik naleqqussarsinnaajumallugit.

Siunnersuut ukiuni aggersuni nunalerinermi unammilligassavinnik unammilligassatullu ilimagineqartunik tunngaveqarpoq.

Naalakkersuisoqaatigiit 25. november 2005-imi isumaqatigiissutaanni qulequtat pingaarnerusumillu anguniagassatut uku allaqqapput: ”Nunalerineq uumasuuteqarnerlu ineriartorfiusut:

- 1) Nunalerinermik nersutaateqarnermik allanillu uumasuuteqarnermik inuussutissarsiuteqarneq ineriartortinneqarluni annertusiartortinneqassaaq imminut akilersinnaanerusumik inuussutissarsiutaalersillugu.
- 2) Nunaateqarnermik ineriartortitsinermi naatitanik nunatta imminut pilersornerunissaa siunertarineqassaaq.”

Anguniakkat taakku nunalerineq pillugu politikkimik nassuiaammi matumani ilanngunneqarput.

Finn Karlsen

Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoq

Imai:	Qupperneq
Eqikkaaneq	5
Aallaqqaasiut	7
1. Nunalerineq pillugu politikkimi 2015-ip tungaanut nunalerinerup ineriartortinneqarnissaanut takorluukkat – anguniakkat – pilersaarutit	8
1.1 Pingaarnerusumik anguniakkat, takorluukkat taakkulu erseqqissaavigineri	10
1.2 Anguniakkat pingaarnerusut	11
1.3 Nunalerineq pillugu politikkimi takorluukkat	12
1.4 Nunalerineq pillugu politikkimi pilersaarutit	14
2. Pisortat nunalerinermik inuussutissarsiummik aqutsinerat	14
2.1 Kalaallit Nunaanni nunalerinermut tapersiissutit	15
2.2 Allaffissornikkut ingerlatsiviup maannakkut aaqqissuusaanera	19
2.3 Nunalerinermi inuussutissarsiutinut tapersiisarnermi allaffissornikkut Aqutsinermik aaqqissuusseqqinneq	21
2.4 Nunalerinermik pisortat allaffissornikkut aqutsinerannik eqaallisaaneq pisariillisaanerlu	22
3. Nunalerinerup ilusaa aaqqissuunneqarneralu	23
3.1 Attaveqaatit	24
3.2 Aaqqissuusaanermik ineriartortitsineq	26
3.3 Nunaateqarnermik inuussutissarsiornermi sinaakkutaasumik atugassaritineqartut	26
3.4 Naleqalersitsisarnerup tamarmiusup isiginiarneratigut annertunerusumik isertitaqartarnissaq	28
3.5 Tuniniaavinni pissutsit pitsaanerusut	28
3.6 Tunisassiortunut atugassaritineqartut	29
3.7 Ilinniartitaanermut atugassaritineqartut aamma misileraaneq	30
3.8 Tapersiisarnermi atugassartitaasut	30
4. Nunalerinermi tunisassiorneq - tunisassiat	32
4.1 Naatitanik naatsiiyanillu tunisassiorneq	33
4.2 Orpissanik ikkussuineq aamma naatsitsiviliorneq	34
4.3 Takornariartitsineq	34
4.4 Sanalukkat	34
4.5 Immunnik nersussuullu neqaanik tunisassiorneq	35
4.6 Meqqulinnik tunisassiorneq	35
4.7 Tuttuuteqarneq	35
4.8 Timmiaateqarluni tunisassiorneq	36
5. Nunalerinermi aningaasaqarneq	36
5.1 Ingerlatsinermi aningaasaqarneq	37
5.2 Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat	39

6.	Politikkikkut isiginiagassat allat	40
6.1	Nunat tamat akornanni pisussaaffiit	40
6.2	Siunnerfeqarluni ajartorneqartunillu aqunneqartumik siunnersuineq ilinniartitaanerlu	42
7.	Ilangussat	
	Ilangussaq 1, Nunalerineq pillugu Siunnersuisooqatigiit aqqissuussaanaerat	44
	Ilangussaq 2, Nunalerineq pillugu inatsisit peqqussutit nalunaarutillu	45
	Ilangussaq 3, Nunani allani nunalerinermut tapersiissutit	46
	Ilangussaq 4, Naalakkersuisut nunalerinermut iliusissatut pilersaarutaat	48
	Ilangussaq 5, Nunap assingani Kujataani savaateqarfiit	49

Nunalerineq pillugu nassuiaammik eqikkaaneq

Aallaqqaasiummi kiisalu kapitali 1-imi nassuiaatip suliarineqarneranut tunuliaqut, nunalerinermik inuussutissarsiuteqarnerup oqaluttuassartaa kiisalu Kalaallit Nunaanni maannakkut nunalerinermi savaateqarnermilu kisitsisit allaaserineqarput. Immikkoortuni 1.1 – 1.4 pingaarnerusumik anguniakkat, takorluukkat aalajangersimasut kiisalu taakkunanga erseqqissaaneq aamma nunalerinermik inuussutissarsiuteqartut iliuusissatut pilersaarutaat allaaserineqarput.

Nassuiaat nunalerinermi ukiuni aggersuni unammilligassavinnik unammilligassatullu ilimagineqartunik aallaaveqarpoq, ilusilersorneqarlunilu nunalerinermik ineriartortitsinermi pingaarnerusumik anguniakkanik aammalu takorluugavinnillu imaqartillugu. Qulaani taaneqartunik piviusunngortitsineq pissaaq pisunik malittarinninnikkut aaqqissuussaanermillu ingerlaavartumik nakkutilliinikkut, inuussutissarsiutip ineriartortitsinneqarnerata kissaatigineqartutut ingerlanissaa qulakkeerniarlugu.

Kapitali 2-mi allaaserineqarpoq nunalerinermik inuussutissarsiut qanoq aqunneqarnersoq, aaqqissuunneqarluni aammalu Kalaallit Nunaanni ullumikkut tapersiisarnermik aaqqissuussinerit suut atuunnersut aammalu aqutsiveqarfiup qanoq aaqqissuussaanera allaaserineqarluni. Pingaarnertut immikkoortuni arlalinni nassuiarneqarpoq aqutsiveqarfik inuussutissarsiutinillu tapersiisarfik qanoq aaqqissuussivigeqqinnissaa kissaatigineqarnersoq, minnerunngitsumillu allaffeqarfiup qanoq sulieriarfiullualersinneqarnissaa piuminarsinneqalernissaalu kissaatigineqarnersoq.

Kapitali 3-mi, nassuiaammi kapitalitut pingaarnersaasumi, nunalerinerup qanoq iluseqarnera aaqqissuunneqarneralu nassuiarneqarpoq, aammalu kapitalimi qitiusutut apeqqutigineqarluni taamaalillunilu eqqartorneqarluni Kalaallit Nunaanni maannakkut ilaqutariikkuutaarluni nunaateqarfiit mikinerusut attatiinnarneqarnissanersut, imaluunniit aaqqissuussanerup aallanngortinneqarnissaa ingerlanneqassanersoq, tassani nunaateqarfiit ullumikkut piusut kattussuunnerisigut nunaateqarfiillu anginerusut akunnaannerusullu pilersikkiartortinneqassanersut.

Attaveqaatit, niuernermi pissutsit, tunisassiortunut atugassaritinneqartut aamma nunalerinermik inuussutissarsiortermermi piumasaqaatit atugassaritinneqartullu allat ullumikkut atuuttut allaaserineqarput, taannalu aallaavigalugu nunaateqarnermik inuussutissarsiortermermi nunaateqarfinni ataasiakkaani qanoq iliornikkut ingerlatsinermi aningaasaqarniarnermi sinneqartooruteqarnissamut pilersaarutunik iliuusissatullu pilersaarutunik siunnersuusiortoqarluni. Sammineqarput soorlu nalillit qanoq naleqarnerulersinneqarnissaat , tamannalu pissasoq nunalerinermi pisariillisaanikkut ineriartortitsinikkullu. Kapitalimi aamma Namminersorerullutik Oqartussat iluanni ilinniagaqarnerup ilinniagaqaqqittarnerullu aaqqissuunneqarnissaanut siunnersuusiortoqarpoq.

Kapitali 4-mi nunalerinermi maannakkut tunisassiarineqartartut tunisassiallu assigiinngitsut atuarneqarsinnaapput, aammalu naatitanik naatsiiannillu tunisassiornermi, orpinnik naatitsisarnermi, naatitsivilornermi, takornariaqarnermi, sanaluttarnermi, immunnik nersussuarnillu tunisassiornermi, amminik tunisassiornermi, tuttuuteqarnermi aammalu kukkukuunik tunisassiornermi ineriartorfissatut periarfissanik tikkuussisoqarluni.

Kapitali 5-imi ingerlatsinermi aningaasaqarneq aamma inuiaqatigiinni aningaasaqarneq allaaserineqarput, nunalerinermi qanoq annertutigisunik tapersiisoqartarneranik allaaserisaq ilanngullugu. Ingerlatsivimmit nunalerinermi aningaasaqarnermik nalilersuisoqarnissaa siunnersuutigineqarpoq, taamaalilluni siunissami nunalerinermi tapiissutissatut pisariaqartitat eqqornerusut ingerlatsivimmit saqqummiunneqartarsinnaaniassamata.

Kapitali 6-imi allaaserineqarput Kalaallit Nunaata nunat tamat akornanni pissaaffii eqqarsaatigalugit politikkikkut isiginiagassat allat, aammalu Kalaallit Nunaat nunalerineq eqqarsaatigalugu nunarsuarmi qanilliarneq aammalu pisassusaaffiit nunap malitassai ineriartortitsitassaalu qanoq isummerfigineqarsinnaaneritut najoqqutassiorortoqarluni, assersuutigalugu WTO-mi malittarisassat Nunanullu Avannarlermioqatigiinnut allanut attaveqarnerit eqqarsaatigalugit.

Kapitalimi aamma allaaserineqarpoq anguniagaqarluni ujartorneqartullu tunngavigalugit aqutanik siunnersuisarnerup ilinniartitaanerullu, ingerlaavartumik ilinniatitseqqittarnerup kiisalu nunalerinermi ingerlatsilernissamut inuusuttut kajumilersinniarlugit suliniuteqarnerup qanoq pingaaruteqartigineri.

Naggasiullugu allaaserineqarpoq nunalerinermi pisariaqartumik ilisimasaqalernissaq eqqarsaatigalugu misileraasarnerit pillugit apeqqut, taamaalilluni nunalerineq ingerlaavartumik ineriartorsinnaaniassammat aammalu nunarsuarmi piumasaqaatit atugassaritinneqartullu annertusiartortut eqqarsaatigalugit ineriartortitsisoqarsinnaaniassammat naleqqussaasoqarlunilu.

AALLAQQAASIUT:

Kalaallit Nunaanni nunalerinerup oqaluttuarsartaa

Kalaallit Nunaanni nunalerineq atlantikut avannaani nunalerinermi kulturimut ilaavoq, soorlu tamanna Savalimmiuni, Islandimi Norgemilu takusinnaagipput.

Kalaallit Nunaanni nunalerinerup oqaluttuarsartaa piffissami sivisuumi ingerlanikuuvoq, qallunaatsiaat ukiuni akunnattuni nunalerinerat aallarnerfigalugu; 980-ikkunniit ukiup 1500 missaata tungaanut.

Nunalerinerput nutaaliaasoq 1783-imi aallartippoq, tassa norgemioq Anders Olsen Tupernalu Nuup eqqaaneersoq Igalikumi qallunaatsiaat biskopeqarfigisimasaanni illukut eqqaanni nersussuaateqartutut nunassimmata. Kinguaavi Igalikumi ullumikkumut nunalerisuupput. Taamaalilluni Kalaallit Nunaanni ukiuni 225-inngulersuni nunalerisoqarnikuuvoq. Savaateqarneq nutaaliaasoq 1906-imi aallartippoq, tassa palasi Jens Chemnitz savalimmiomiut savaataannik eqqussimmat, taassumalu kingorna naalagaaffiup 1915-imi islandimiut savaataannik eqqussineqaratigut ilaneqartunik. Piffissaq tamakkerlugu savaatillit siulliit 1920-ikkunni 1930-ikkunnilu nunaateqarfinnik piorsaapput, tassa Otto Frederiksen 1924-mi Qassiarsummi qallunaatsiaqarfikumi siullersaalluni naasorisaa sunngormat.

Inuussutissarsiut ukiuni qulikkaani siullerni ingerlatsiniapiloorfiuvoq, tassa ukiumi silami neriniartisinermik tunngaveqarami, ukiuni aputeqarfioqisuni uumasunik annasaqarfiusarluni. Tunisassioriaaserli taanna aningaasaqarnermut naleqqutinngilaq, inuussutissarsiullu ukiuni 30-ni kingullerni annertuumik ineriartornikuuvoq, tassa tunisassiorneq nunaateqarfinnut ikingaatsiartunut eqiterneqarnikuulluni. Taassuma kingorna savat inaat pisariaqartut, savat nerukkarluartarnerat paarineqarnerallu aammalu nunamik naatitsiviliornikkut nerukkaatissanik nammineq tunisassiorneq pilersinneqarput.

Kalaallit Nunaanni nunalerineq, kisitsisit pissusiviillu, ukioq 2007

- Nunalerineq ullumikkut pingaartumik Narsap, Qaqortup aamma Nanortaliup kommuniini ingerlanneqarpoq, Paamiut Nuullu kommuniini ataasiakkaanik nunaateqartoqarluni.
- 1/1 2007-imi 55-inik savaateqavaateqarfeqarpoq kiisalu marlunnik tuttuuteqarfeqarluni. Taakkunanga 51-it piffissaq tamaat ingerlatsiviupput.
- Savaatit, tassa angutikuluut arnavissallu 21.282-iupput.

- Savat erniortut 20.390-iupput, tassa agguaqatigiissillugu savaateqarfimmi ataatsimimi savat erniortut 417-iupput.
- Ukiumut savaqqat erniusartut 27.000-it sinnerlugit amerlassuseqarnissaat missingersersorneqarpoq.
- Taakku saniatigut hestit 215-iupput, nersussuit 24-ullutik kiisalu tutut nujuitsut 3.000-it missaaniillutik.
- nunalerinermi tunngaviupput, Atlantikullu Avannaa eqqarsaatigalugu uumasunut tamugartortunut pitsaanik neriniarfeqarluni.
- Narsap, Qaqortup Nanortaliullu kommuniini savanut erniartortunut 70.000-it sinnerlugit amerlassusilinnut neriniarfiusinnaasut nalunaarsorneqarnikuupput.
- Kalaallit Nunaata Kitaata Kujataani savanut erniartortunut 100.000-it sinnerlugit amerlassusilinnut neriniarfeqarsinnaasoq ilimagineqarpoq.
- Kalaallit Nunaata Kitaata Kujataani qooqqersimanerni suli annertuumik naatitsiviusinnaasunik peqarpoq.

1. Nunalerineq pillugu politikki 2015-ip tungaanut nunalerinerup ineriartortinneqarnissaanut takorluukkat – anguniakkat – pilersaarutit.

Nunalerinermi unammilligassat annertuut immikkoortuni arlalinni siumut isigaluni suliniuteqarnissamik pisariaqartitsilerput. Suliniutit nunaateqarnermik inuussutissarsiornermi ineriartornissamut periarfissaqarnissaq qulakkiissavaat, taakkulu inuussutissarsiortut tunisassiaannik atuisartut pisariaqartitaat malissavaat, sapinngisamilu inuiaqatigiit ineriartornissamik kissaataannut naapertuutissallutik.

Unammilligassat inuussutissarsiortut, Savaatillit Peqatigiit Suleqatigiissut (SPS) aamma Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiit, qanittumik suleqatigalugit aaqqinniarneqassapput.

Immikkoortut uku suliniuteqarfigineqassapput:

Inuussutissarsiortut piumassuseqalersinniarlugit aaqqissuussaanerit pitsaannerusut, taamaaliornikkut nunalerinermi pisortat namminersortullu aningaasaliineranni pisuussutinik naammassisaqarsinnaassutsimillu pitsaannerusumik atuisoqarsinnaalersillugu.

Allaffissornikkut ingerlatsiviup pisariillisarnissaa malittarisassallu piuminarsaanissaq, ilaatigut aqutsinerup pisariillisarneratigut, allaffissornermi qarasaasiakkut aaqqiinerit pitsaannerusut atonerisigut nunalerinermilu naleqquttumik annertussusilinnik malittarisassanik sakkukillisisinikkut.

Nutaaliornermi tunisassianillu ineriartortitsinermi aalajangersimasumik anguniagaqarluni suliniutit ilaatigut SPS-ip inuussutissarsiornermilu siuarsaanermik suliaqartut allat suliffeqarfiillu akornanni pitsaannerusumik suleqatigiilernikkut kiisalu Nunalerinermut Siunnersuisoqarfimmit pisinnaasat ineriartortinneqarnerisa ingerlateqqinneratigut.

Siunnersuinermi allaffissornermilu sulianik ilisimasaqarnerup kiisalu pisinnaasanik ineriartortitsinermik suliniuteqarnerup qulakkeernissaa ilaatigut inuussutissarsiortunik ilinniartitsinerup ilinniartitseqqittarnerullu qitiutillugit isiginiarneqarnerisigut.

Immikkoortut qitiutinneqartussat ilaatigut nunalerinermi pingaarnerusumik anguniakkanut takorluukkanullu ilanngunneqassapput, ilaatigullu suliniutivittut aallartinneqartussaallutik, tassani ingerlaqqinnermi taakku tamarmik immikkut piviusunnigortinniarnernanni akisussaasulerlugit.

1.1 Pingaarnerusumik anguniakkat, takorluukkat taakkulu erseqqissaavigineri

Soorlu inuussutissat pillugit politikkip UPA 2004-imi nassuiaassutigineqarnerani allaaserineqarpoq inuussutissanik tunisassiorneq Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni pingaaruteqarluinnartoq.

Inuiaqatigiit namminersortut tamarmik inuussutissat ilaatigut qularnaatsuunissaat kissaatigisarpaat, ilaatigut pitsaassuseq eqqarsaatigalugu, kisiannili aamma pilersuinerup qularnaatsuunissaa eqqarsatigalugu. Imminut pilersorsinnaanerup annertussusianut periarfissaviit apequtaapput.

Taamaalilluni inuussutissanik pilersorneqarnerup qanoq annertutiginissaanik aalajangernerup nunalerinermilu tunisassiat pisariaqartinneqartut tunisassiarineqarnissaannik qulakkeerinninissaq nunalerinermi politikkip siunertarissavaa. 2006-imi Narsami toqoraavimmi savaaqqat 21.390-it toqorarneqarput, taakkulu 344 tonsinik oqimaassuseqarput aammalu savat 1.440-it 35 tonsinik oqimaassusillit toqorarneqarlutik, tassa Kalaallit Nunaanni inuk ataaseq ukiumut savaaqqamik/savamik 6,6 kg-mik nerisarpaq. Neqinik tunisassiat nunamut eqqussat inummut

ataatsimut ukiumut 55 kg-it missaaniipput.¹ Savaaqqanik tunisassiornerup annertusineqarnerinnaagut nunami neqinik tuniniaavimmi nunanit allanit neqinik eqqussuineq qaangerneqassappat pisariaqartinneqassaaq tunisassiat marloriaatingajannngortinneqarnissaat, tamannalu annertoorujussuarmik anguniagaqarnertut oqaatigisariaqarpoq.

Inuussutissat peqqinnartut peqqilluni inuunissamat pisariaqarput, aammalu tunisassiorneq nerisassiornerlu kultureqarnermut pingaaruteqaqaluni. Tassunga ilanngunneqassaaq tunisassiorneq amerlasoorpassuarnit isertitsissutaasartoq suliffissaqartitsillunilu kiisalu nunami sumiiffinnut assigiinnngitsunut nunassittarnermik qulakkeerisuusarluni. Nunalerineq pillugu politikkit pingaarnerusutut anguniakkat immikkoortuni ukunani eqikkarneqarsinnaapput:

- Pilersuinerup qulakkeerneqarnissaa
- Atuisartut inuussutissanik naleqquttumik akilinnik qulakkiivigineqarnissaat
- Inuit nunaannarmi najugaqartut inuuniarnerminni naleqquttumik atugassaqaarnissaasa qulakkiivigineqarnissaa
- Nunalerinermi allanngorartuunngitsumik isertitaqartarnissap qulakkeerneqarnissaa
- Tuniniaaviit allanngorartuujunnaarsinneqarnissaat
- Nunalernerminni tunisassiorsinnaassutsip annertusarnissaa, teknikkut ineriartornerup annertusarneratigut aammalu aaqqussuusaanerup ingerlaavartumik naleqqussartarnissaata qulakkeerneqarnissaa
- Unammillersinnaassutsip qulakkeerneqarnissaa pitsanngorsarnissaalu
- Inuussutissat qularnaatsuunissaat pitsaasuunissaallu
- Avatangiisit nunalerinerlu pillugit politikkit
- Inoqutigiit nunaatillit saniatigut allanillu isertitaqartarnissaat

Immikkoortut qulaaniittut nunalerineq pillugu politikkit isummanut nunani sanilliuuffigisartakkatsinni atuuttunut naapertuupput.

Kalaallit nunalerinermi tunisassiaat nunami namminermi tunineqarnerusarput. Tassani pineqanngillat Kujataani tuttuuteqarnermik inuussutissarsiorneq kiisalu savat amiinik aamma savat savaaqqallu meqqinik avataanut tunisisarneq, taakku nunanut allanut tuniniarneqarnerusarput. Kalaallit nulerinermi tunisassiaanik annertunerusumik tuniniaanissaaq, pingaartumik savaaqqat neqaannik, ukiuni aggersuni pisinnaanngilaq, tassa nunami namminermi tuniniakkat amerlassusaat naammanngimmata. Siunissami avammut tuniniaanissaaq tunisassiat ataasiakkaat eqqarsaatigalugit immaqa annikitsukkaartunik tuniniassiorfiussaaq, assersuutigalugu kalaallit savaaraataat immaqa nunat tamat akornanni pitsaasunik sutorniartarfinnut tuniniaavinnut tuniniarneqarsinnaassapput.

¹ Naatsorsueqqissaartarfik naapertorlugu neqinik tunisassiat 3000 tonsit missaaniittut ukiumut eqqunneqartarput. Tungavigigaanni Kalaallit Nunaanni inuup ataatsip ukiumut neqit neqinillu tunisassiat 100 kg nerisarai, savaaqqanik savanillu tunisassiat nerineqartartunit tamarmiusunit 7%-it missaaniissapput, eqqussat 55%-iullutik neqillu nerineqartartut allat, arferit, puisit, tuttu il.il. 38%-iullutik.

Nunalerineq ilaatigut nunap karsianit tapiissuteqartarnikkut aningaasalersorneqarpoq, pingaartumik savaaqqat neqaannik aammalu nunalerinermi tunisassianik allanik tunisassiornerup ingerlatiinnarneqarnissaanut ineriartortinnissaanullu, aammalu savaaqqanik tunisassiorneq nunat allamiut savaataasa savaaraataasalu neqaannik eqqussuinermi akitsuuteqartitsinikkut illersugaalluni. Nunat tamat akornanni eqqussuinermi akitsuut eqqussukkanillu killilersuineq takornartaanngilaq, nunallu amerlanerit nunalerinermi namminneq tunisassiornerisa ingerlatiinnarneqarnissaanut pisariaqartutut isigineqartarluni.

Tapiisarneq pillugu politikki aamma aqqissuussaannermut politikki nunalerineq pillugu politikki pingaarutaasumik qitiussapput. Taamatuttaaq niuerfinni ujartorneqartut tunngavigalugit tunisassiornerup pisariillisarnissaanik naleqqussarnissaanillu suliaqarnerit pingaarutaasumik qitiussapput.

Taamaammat Naalakkersuisut isumaqarput pingaarnerusumik anguniakkat takorluukkallu tunngavigalugit nunalerineq pillugu politikkip isikkulersorneqarnissaa pingaaruteqartoq, taakkulu tamakku piviusunngortinniarnerni iliuuserivinneqartussat ikorfartussavaat.

Kalaallit Nunaanni nunalerinerup pingaaruteqartutut inuussutissarsiuutaanera pissuteqarpoq Kalaallit Nunaata Kitaata Kujataani neriniartitsivinnik pitsaasunik pissusissamisoortunik pissarsiorfissaqarmat nunalerinermik ineriartortitsisinissamut tunngaviusinnaasunik:

- Nuna qaqqartooq, qooqgersimanerni qaqqallu sivinganerini naatitsinissamut periarfissalik.
- Tamugartortunut soorlu savanut, nersorsuarnut tutunullu nujuitsunut pitsaasunik naammattunillu neriniartitsivissalik.
- Naatsorsorneqarpoq Nanortaliup, Narsap Qaqortullu kommuniini savanut erniortunut piaralinnut 70.000-it missaaniittunut neriniarfissaqartoq.
- Neriniartitsiviusinnaasut tamarmiusut, Kalaallit Nunaata Kitaata Kujataani tamarmi avannarpasissuseq 50 grademiit avannarpasissuseq 64 grademut naatsorsorneqarsinnaavoq savanut erniortunut 100.000-inut neriniartitsivigineqarsinnaasoq.

Taamaalilluni Kalaallit Nunaata Kitaata Kujataani neriniartitsiviqarsinnaaneq tunngavigalugu nunalerineq annertuumik ineriartornissamut periarfissaqarpoq.

Neriniartitsiveqarneq pitsaasuugaluartoq aamma paasineqartariaqarpoq nunarsuarmi tamarmi tuniniaaneq imaattoq nunalerinermi tunisassiornermi aningaasartuutit taamaallaat tuniniaavinni akit tunngavigalugit matussuserneqarsinnaanngitsut. Taamaammat nunalerinermut tapersiinissaq pisariaqarpoq.

1.2 Anguniakkat pingaarnerusut

Suliamut attuumassuteqartut pingaarnerusumik anguniagaqarnermi isiginiagassat tassaapput atuisartuq tunisassiortorlu.

Atuisartup anguniagaraa inuussutissanik kalaallit tunisassiaannik pitsaasunik naleqquttumik akilinnik pilersorneqarnissap qulakkeerneqarnissaa.

Tunisassiortoq naammattumik isertitsinissamut tunngavissaqarnissamut qulakkiivigineqassaaq kiisalu kalaallit inuussutissaannik tunisassiornerat ingerlatiinnarniarlugu ineriartornissamut periarfissanik qulakkiivigineqassalluni.

Aammattaaq piumasaqaataasariaqarpoq tunisassiorneq taanna avatangiisini imminut nappassinnaanermik tunngaveqarluni sulii ingerlanneqassasoq, neriniartitsiviit uumasunillu illersuineq eqqarsaatigalugit.

Ataani ukiuni aggersuni nunalerineq pillugu politikkimi pingaarnerusutut anguniassatut Naalakkersuisut siunnersuutaat issuarneqarpoq:

**Atuisartut inuussutissanik kalaallit tunisassiaannik
naleqquttumik akilinnik pitsaasunik pilersorneqarnissaat
qulakkeerneqassaaq.**

**Kalaallit Nunaanni nulerinermi tunisassiortut
isertitsinissamut naammattumik tunngavissaqarnissamik
periarfissaqassapput kiisalu kalaallit inuussutissaannik
tunisassiorneq ingerlatiinnarniarlugu ineriartornissamut**

**periarfissanik qulakkiivigineqassallutik, imminut
nappassinnaasumik tunisassiorneq tunngavigalugu.**

Kalaallit Nunaanni nunalerinermi nunalerisut tassaasut naammassinninnaalluurtut, imminut akilersinnaasut pitsaassutsimillu nalunngisaqarluurtut naammattumik isertitataqartartut, tunisassiornermillu imminut nappassinnaasumik ingerlatsisut taamaalilluni anguniarneqarput.

Anguniagaq anguniarlugu nulerinermi ineriartortitsinissaaq piumasaqaataavoq, tassa maannakkut tunisassiornerup atuisartut ujartuinerat naammassinnaanngimmagu, Narsamilu toqoraavimmi naamaassisaqarsinnaassutsip atorluarneqarnissaata qulakkeernissaanut annikippallaarluni. Naalakkersuisut isumaqarput savap erniortup ataatsip amerlanerusunik erniortarnissaa annertunerusumik tunisassiornissamut pisariaqartoq.

Nunalerinermi imminut nappassinnaasumik ineriartornissami piumasaqaataavoq tunisassiortut naammaginatartumik isertitaqarnissaat, tunisassiornermi unammillersinnaassuseqarnerunermik, tunisassianik pitsaanik tuniniaanikkut aammalu tunisassiareqqiinerunikkut/igariaannarnik tunisassiornerunikkut pilersinneqartumik.

Taamaalilluni Naalakkersuisut pingaartippaat kalaallit nunalerinermi tunisassianik imminnut pilersorsinnaanerisa annertusarnissaa, takuuk Naalakkersuisooqatigiit isumaqatigiissutaat.

1.3 Nunalerineq pillugu politikkimi takorluukkat

Nunalerinermi politikkimi anguniakkat pingaarnit anguneqassappata pisariaqartinneqarpoq nunalerinermut sinaakktissat naleqqutut.

Taamaammat nunalerinermi sinaakkutaasumik atugassaqtitsinissamik imatut Naalakkersuisut takorluugaqarput:

Naalakkersuisut ikiuinissaaq kissaatigaat, aningaasatigut imminut nappassinnaasumik ineriartornissap piviusunngortinnissaa aammalu Kalaallit Nunaanni nunalerinermi uumasuuteqarnermilu inuussutissarsiuteqarnerup annertusarneqarnissaa anguniarlugit.

Taamaalilluni takorluugaavoq sinaakktissanik pilersitsisoqassasoq, sinaakktissallu taakku nunalerinerup iluani suliffeqarfinnik pilersitsinermi ineriartortitsinermilu pitsaanerpaamik periarfissiissasut, sinaakktissallu taakku immineq napasinnaasumik inuussutissanik tunisassiorneq, tunisassianik ineriartortitsineq tunisinerlu ikiorsissagaat.

Nunalerinermi sinaakkutaasumik atugassaritinneqartussamut takorluugaq

Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit nunalerinermi suliffeqarfinnik aallartitsinissamut ineriartortitsinissamullu sinnaakkutaasa imminut nappassinnaasumik inuussutissanik tunisassiorneq, tunisassianik ineriartortitsineq tuniniaanerlu siuarsassagaat tapersorsorlugillu – tamanna inuiaqatigiit aningaasaqarneranni imminut akilersinnaasutut nalilerneqaraangat.

Atuisartut ujartugaat tunngavigalugit nunap inuussutissaataanik pitsaanerusumik angusaqarnerullunilu atuinissamik annertunerusumillu nammineq tunisassiornissamik anguniagaqarnermi piumasaqaataavoq nunalerinermi ilinniartitaanermik kiisalu naleqquttunik misileraalluni ineriartortitsillunilu suliniuteqarnissaq.

Naalakkersuisut taamaammat nunalerinermi nutaaliornermut pisinnaasanillu ineriartortitsinermut imatut takorluugaqarput, tunisassiortut pingaarnit, tunissiortut tuniniaasullu eqqarsaatigalugit:

Nunalerinermi nutaaliornermut pisinnaasanillu ineriartortitsinermut takorluukkat

Nunalerinermi suliffeqarfinnik ingerlaannarsinnaasunik ineriartortitsinermi nutaaliorneq pisinnaasanillu ineriartortitsineq pingaaruteqartumik tunngaviupput.

Naatitsiveqarnermi uumasuuteqarnermilu nunalerinermi nutaanik tunisassiornermut aningaasaliinissamut aalajangersimasunik sinaakkuteqarnissaq pisariaqartinneqarpoq – *taarsigassarsinerit, ineriartortitsinernut tapiissutit taarsigassarsianullu qularnaveeqqusiinerit* eqqarsaatigalugit. Nunalerinermi tunisassiassanik nutaanik nutaaliornissamut suliniuteqarnermi inuussutissarsiutinut tapersiisarnermi aaqqissuussinerit avataanni ineriartortitsinernut immikkut aningaasaanik immikkoortitanik pissarsisinnaanissaq pisariaqarpoq, taakkulu imatut annertussuseqartigissapput suliniutit nutaat piviusunngortinneqarsinnaallutik. Tamanna tunngavigalugu tunisassiat nutaat piviusunngortinnissaannut ineriartortitsinernut aningaasat pisariaqartut pisortat immikkoortitassaasa annertussusissaat nalilersussallugu pisariaqarpoq.

1.4 Nunalerineq pillugu politikkimi pilersaarutit.

Naalackersuisut isumaqarput Inatsisartut aningaasanut inatsisaanni aningaasaliissutit ineriartortitsinermilu suliniutit inuussutissarsiortut qitiusumillu allaffeqarfik suleqatigalugit pisariaqartutut isigisaat ataqatigiissillugit ineriartortitsisoqartariaqartoq.

Naalackersuisut isumaannut aallaaviuvoq Inatsisartut aningaasanut inatsisaannit aningaasaliissutigineqartartut inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut pitsaasumik tapersiinissaat tunngaviussasoq. Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut pitsaasumik tapersiineq kalaallit inuussutissaataasa qularnaatsuunissaannut atatillugu isigineqassaaq, inuussutissat amerlassusaat pitsaassusaallu eqqarsaatigalugit.

Naalackersuisut taamaalillutik ineriartortitsinermut, ilinniartitaanermut nutaaliornermullu aningaasaliissutit pingaartinniarpaat, tunngavigalugu nunalerinermi ingerlatsinermi aningaasaqarneq imatut aaqqissuunneqassasoq imminut akilersinnaasumik ingerlatsinissaq periarfissinneqavilluni.

Nunalerinermut politikikkut kissaatit piumasaqaatillu erseqqissarniarlugit Naalackersuisut pisariaqartitsineq naapertorlugu nunalerineq pillugu inatsimmut allannguutissatut siunnersuummik saqqummiiniarput, taassumalu saniatigut Naalackersuisut iliuusissatut pilersaarummik suliaqarput, taannalu ilanngussaq 4-tut ilanngunneqarpoq.

2. Pisortat nunalerinermik inuussutissarsiummik aqutsinerat.

Pisortat soq nunalerinermik inuussutissarsiummik aqutsissappat?

Pisortat ingerlatsinikkut aqutsinerat arlalinnik siunertaqarsinnaavoq, immikkoortut ataasiakkaat inuiaqatigiinnut pingaaruteqartutut isigineqartut peqataaffiginissaannik killilersuiffiginissaannillu kissaateqarnermiit, aningaasaqarnerup qitiusumiit tamakkiingajattumik aqunneqarneranut, tassani pisortat tulleriarinerat kisiat tunngavigalugu inuussutissarsiorneq ingerlanneqarluni ineriartortinneqarlunilu.

Nunatsinni nunalerinermik inuussutissarsiuqarneq ukiuni kingullerni annertungaatsiartumik pisortaniit aaqqissuunneqarpoq, tassa isertitaqarnermi pissutsit inuussutissarsiut ataatsimut isigalugu imaannikummata tapersiinermi ineriartortitsinermilu inuussutissarsiummut pisortat annertuunik aningaasaliissuteqartarlutik.

Taassuma saniatigut pisortat avatangiisit pisuussutillu eqqarsaatigalugit pisussaaffeqarput, sumiiffinni ataasiakkaani aammalu nunami namminerme nunallu tamat akornanni Kalaallit Nunaata tusaamaneqarneranut tunngatillugu. Uani taaneqarsinnaapput uumasunik illersuineq, pinngortitamik aqutsineq, inuussutissat isumannaatsuunissaat il.il. Immikkoortut tamarmik inatsisiliuuffigineqartariaqarput killilersorneqarlutillu.

2.1 Kalaallit Nunaanni nunalerinermut tapersiissutit

2007-imut aningaasanut inatsimmi nunalerinermik inuussutissarsiornermut toqqaannartumik tunngassuteqartunik marlunnik pingaarnertut kontonik, tassa konto 50.08.16, Nunalerinermik inuussutissarsiuqartunut aningaasalersuinikkut tapersiisarneq aamma 50.08.17, Ineriartortitsinermut tapersiissutit, nunalerineq. Taakku saniatigut suliaqarfik 51, aningaasanut inatsimmi nunalerinermut aningaasat nunalerinermik inuussutissarsiummut atugassanik imaqarpoq, taarsagassarsiat ernialersukkat 30%-iullutik, sinerilu taarsigassarsiaallutik erniaqanngitsut taarsersugassaanningsullu.

Pineqarput immikkoortuni ukunani ingerlatanut assigiinngitsorpassuarnut kontot:

1. Nunalerinermut toqqaannartumik tapersiissutit, tassa ingerlatsinermut toqqaannartumik tapiissutit

2. Tunisassiorfinnut nunalerinermut attuumassuteqartunut tapersiissutit
3. Nutaaliornermut tapiissutit/ineriartortitsinermut tapiissutit
4. Kujataani asimi nunaqarfiillu ilaanni attaveqaatinut tapersiissutit
5. Ilinniartitaanermut aamma ilisimatusarnermut/misileraanermut aningaasaliissutit
6. Nunalerinermik inuussutissarsiummut allaffissornermut siunnersuinermullu aningaasaliissutit
7. Nunaateqarfinni ataasiakkaani ineriartortitsinermut tapersiissutit.

1 pillugu: Nunalerinermut toqqaannartumik tapersiissutit

kontomi pingaarnermi 50.08.16-imi aningaasaliissutit amerlanersaraat, tassaallutik nunaatillit isertitaqarnerminni naleqquttumik tunngavissaqarnissaannut tapersiissutit.

Pingaartumik erniortunik savaateqarnermut, naatsiiyanik naatitsisarnermut tapiissutit kiisalu meqqunik tunisassiornermut tapiissutit nunalerinermut toqqaannartumik tapersiissutaapput. Tunisinermut tapiissutit isigineqarsinnaallutik tunisassiassanik pilersuisumut tapiissutit aammalu tunisassiornermut tapiissutit. Taamaammat taanna SPS-ip aamma Neqi A/S-ip akit pillugit isumaqatigiinniarnernanni nalilersuinermut ilaatinneqarnissaa ilimagineqarsinnaavoq.

Tusinermut tapiissutit aammattaaq uumasut toqoragassat toqoraavimmut akuerisaasumut tunineqarnissaannut kajumissaataapput, taassumalu kingunerisarlugu sumiiffimmi suliffissaqartitsinissamut sunniuteqartarneri.

2 pillugu: Tunisassiorfinnut nunalerinermut attuumassuteqartunut tapersiissutit

tassaapput toqoraavimmi Neqi A/S-imi amigartoorutinut matusissutit, taannalu maannakkut kisimiilluni nunatsinni savaaqqanik savanillu 20.000-it sinerlugit toqoraaviusinnaavoq.

Toqoraavik Neqi A/S ullumikkut KNI A/S-imit tamakkiisumik pigineqarpoq, KNI A/S-ilu Namminersornerullutik Oqartussanit tamakkiisumik pigineqarpoq. Amigartoorutinut matussutit aallaaveqarput SPS-ip, Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiit/Nunalerinermut Siunnersuisoqarfiup, Neqi A/S-ip aamma Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Nunalerinermullu Pisortaqarfiup 2004-mi ukiukkut isumaqatigiinniarnerninik. Toqoraaviup tunisassioriaasiata allanngornera pissutigalugu nutaamik nalilersorneqartariaqarpoq, misissoqqitariaqarluni toqoraavik qaqugukkat imatut kaaviaartitaqartigilissasoq amigartooruqarani sinneqartooruqaranilu ingerlasinnaassalluni.

Kontomi pingaarnermi 50.08.16-imi amigartoorutinut matusissutit naatsorsorneqarput toqoraavik savaaqqanik toqoragassanik 26.000-inik pilersorneqanngikkuni ingerlatsinermi amigartooruteqarani tunisassiorsinnaannginnera naatsorsuutigalugu.

Amigartoorutinut matusissuteqaraluartoq Neqi A/S 2005-imi 2006-imilu amigartooruteqarluni tunisassiorpoq. Namminersornerullutik Oqartussat taamaalillutik toqqaannanngikkaluamik amigartooruteqarnermut akileeqqippat piginnittoq KNI A/S's akiliinera aqutigalugu.

3 pillugu: Nutaaliornermut tapiissutit/ineriartortitsinermit tapiissutit

Ineriartortitsinermit tapiissutini siunertaavoq immikkoortut aalajangersimasut siuarsarnissaat ineriartortinnissaallu, taakkulu tunisassiat pioreersut annertusarnissaannut nutaallu ineriartortinnissaannut tapersiipput.

Nunalerinermi ineriartortitsinissamut aningaasanut inatsimmi aningaasaliissutaasut amerlanersaat ullumikkut inuussutissarsiutinut tapersiisarfimmeerput, tassaallutik naggorissaanermut tapersiisutit kiisalu maskiinanik ingerlatsinermilu illuutitik pisinermut tapersiissutit.

Taassuma saniatigut kontomi pingaarnermi 50.08.16-imi ineriartortitsinermit suliniutinut aningaasat ikinnerusut immikkoortinneqarput. Aningaasat taakku tunisassianik nutaanik misissueqqaarnernut atatillugu kiisalu savaatilinnut aallarlerlaanut tapiissutitut atorneqarnerunikuupput.

4 pillugu: Asimi attaveqaatinut tapersiissutit, aqqusiniorneq

Nunalerinermut toqqaannartumik tapiissutaanngillat, kisiannili attaveqaatit annertusarnissaannut nunap karsianit tapiissutaallutik, tassami aqqusiniorneq aamma inuiaqatigiinni attaveqaatinik pilersitsineq pisortat suliasaraat. Ineqarnermit Attaveqaatinullu Pisortaqaarfik naapertorlugu Nunalerisut namminneq aqqusiniaat nammineq pigisatut isigineqartarput.²

5 pillugu: Ilinniartitaanermut aamma ilisimatusarnermit/misileraanermut aningaasaliissutit

Uani pineqarpoq Savaatilinnngorniat Atuarfiata ingerlanneqarneranut aningaasaliissutit. Atuarfimmi Inuussutissarsiutinut ilinniartitaanerit inuussutissarsiutinullu pikkorissartitsisarnerit pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 2, ulloq 31. maj 1999-imeersoq naapertorlugu ilinniartitaanissamik neqerooruteqartoqartarpoq.

Taassuma Upernaviarsummi misileraavimmi misileraanermut saniatigut pisortat aningaasaliissutaat atorneqartarput. Misileraaneq misileraavilli 1915-imi pilersinneqarmat misileraanermik ingerlatsisoqartarpoq, ullumikkullu kontomit pingaarnermi 50.08.17-imit ingerlatsinera aningaasalersorneqarpoq.

Upernaviarsummi misileraavik aammattaaq Kalaallit Nunaanni nunalerisut avammut kiinnertarnerminni atortarpaat, aasakkullu takornariarpassuarnit pisortanillu angalasunit tikeraarteqartarluni. Upernaviarsum Kujataani takornariarfiusartut pingaarnermi ilagaat, pingaartumik takornarissanit avatangiisinik pingaartitsisunit, tassani takornarissat nunarsuarmi kissakkiartorerup tassungalu atatillugu inuussutissarsiornernut sunniutaa takussallugu kissaatigisarlugu.

6 pillugu: Nunalerinermik inuussutissarsiummut allaffissornermit siunnersuinermullu aningaasaliissutit

² Nunalerinermik inuussutissarsiortut ukiorpassuarni paasinninneraat suleriaaseralugulu tulaffiit nunaateqarfiillu akornanni aqquserngit kommuninit suliarineqartarmata, amerlanertigut sumiiffinni nunaatillit "sanaartortalugit", pisortat aqqusiniutaattut isigineqartarput. Narsaatinut aqquserngit nammineq aqqusiniutitut taaneqarsinnaapput

Allaffissornermut siunnersuinernullu aningaasaliissutit immikkoortunut marlunnut atorneqartarput, tassani Nunalerinermit Siunnersuisoqarfik pingaarnertut ingerlatsiviulluni. Taassuma saniatigut Savaatillit Peqatigiiffiannut SPS-imut tapiisoqartaroq, tassani tapiissutit Savaatillit Allattoqarfiannut immikkoortitaallutik. Aningaasanut inatsimmi aningaasaliissutit kontomi pingaarnermi 50.08.17-imiipput.

7 pillugu: Nunaateqarfinni ataasiakkaani ineriartortitsinermit tapersiissutit.

Inuussutissarsiutinut tapersiissutinut aningaasaliissutikkut, Aningaasanut Inatsimmi ingerlatsivik 51-ikkut, nunaateqarfinnut ataasikaanut tapersiisoqartarpoq maskiinanik ingerlatsinermilu atortutunik allanik iluarsaanernut aserfallatsaaliuinernullu inuussutissarsiutinut tapersiisarfinmiit taarsigassarsinermit atatillugu annertunerusumik annikinnerusumilluunniit erniaqanngitsunik taaarsersugassaangitsunillu taarsigassarsinikkut.

2007-imut aningaasanut inatsimmik takussutissiaq ukiut missingersersuiffiusut 2008-2010 ilanngullugit

--- 1.000 KR. ---

Nunalerinermit toqqaartumik tapiissutit	Konto pingaarneq	AI 2007	M 2008	M 2009	M 2010
Tunisinermit tapiissutit	50.08.16	kr. 6.900	kr. 6.900	kr. 5.900	kr. 5.900
Savanik erniortuuteqarnermut, naatsiaanut il.il. tapiissutit	50.08.16	kr. 3.500	kr. 3.000	kr. 2.700	kr. 2.700
Katillugit		kr. 10.400	kr. 9.900	kr. 8.600	kr. 8.600

Suliffissuarnut tapiissutit	Konto pingaarneq	AI 2007	M 2008	M 2009	M 2010
Toqoraavimmi amigartoorutininut matusissutit	50.08.16	kr. 1.381	kr. 753	kr. 211	kr. 211
Katillugit		kr. 1.381	kr. 753	kr. 211	kr. 211

Nutaaliornermit tapiissutit / ineriartortitsineq	Konto pingaarneq	AI 2007	M 2008	M 2009	M 2010
Aallarnisaanernut tapiissutit	50.08.16	kr. 200	kr. 100	kr. 100	kr. 100
Ineriartortitsinermit tapiissutit	50.08.16	kr. 300	kr. 300	kr. 300	kr. 300
Nutaaliornermit katillugit		kr. 500	kr. 400	kr. 400	kr. 400
Katillugit	50.08.16	Kr. 12.281	Kr. 11.053	Kr. 9.211	Kr. 9.211

Allaffissorneq siunnersuinerlu	Konto pingaarneq	AI 2007	M 2008	M 2009	M 2010
Siunnersuisoqarfik	50.08.17	kr. 1.494	kr. 1.350	kr. 1.220	kr. 1.220
Nunalerineq pillugu	50.08.17	kr. 125	kr. 110	kr. 100	kr. 100

Siunnersuisoqatigiit					
Savaatillit Peqatigiiffiat SPS	50.08.17	kr. 400	kr. 400	kr. 400	kr. 400
Katillugit		kr. 2.019	kr. 1.860	kr. 1.720	kr. 1.720

Ilinniartitaaneq/ilisimatusarneq	Konto pingaarneq	AI 2007	M 2008	M 2009	M 2010
Upernaviarsuk	50.08.17	kr. 3.007	kr. 2.707	kr. 2.440	kr. 2.440
Katillugit		kr. 3.007	kr. 2.707	kr. 2.440	kr. 2.440

Attaveqaatit	Konto pingaarneq	AI 2007	M 2008	M 2009	M 2010
Aqqusiniorneq	50.08.17	kr. 500	kr. 500	kr. 500	kr. 500
Katillugit		kr. 500	kr. 500	kr. 500	kr. 500

	Konto pingaarneq	AI 2007	M 2008	M 2009	M 2010
Katillugit	50.08.17	Kr. 5.526	Kr. 5.067	Kr. 4.660	Kr. 4.660

ESU-mit nunalerinermut aningaasaliissutit	Konto pingaarneq	AI 2007	M 2008	M 2009	M 2010
Taarsigassarsiat ernialersukkat	50.07.42	Kr. 7.842 ³	Kr. 2.100	Kr. 2.300	Kr. 2.300
Taarsigassarsiat ernialersugaanngitsut taarsersugassaanngitsullu	51.07.45	kr. 2.000	kr. 2.000	kr. 2.000	kr. 2.000
Nerukkaatissanik pisinermut taarsigassarsianut qularnaveequsiinermut akiliutit	50.07.50	kr. 500	kr. 500	kr. 500	kr. 500

Inuussutissarsiutini tapersiisarfimmi aningaasaliissutikkut 2007-imi nunalerinermik inuussutissarsiortunut erniaqanngitsutut taarsersugassaanngitsunillu taarsigassarsiatut 2 mio.kr.-it immikkoortinneqarput. Aningaasat taakku inuussutissarsiutinut tapersiisarfik pillugu peqqussummi sinaakkutit iluanni siunertanut tamanut atorneqarsinnaapput, 2007-imili amerlanerpaat narsaasionermut akiliutitut atorneqassapput. 2007-imi qaammatini siullerni pingasuni narsaasionermut 1,4 mio.kr.-it atorneqarut, taamaammallu nunalerinermik inuussutissarsiornermi siunertanut allanut aningaasat atorneqarsinnaasut ikitsuinnaat sinnerupput.

³ Ilimagineqarpoq aalisarnermut inuussutissarsiornermut aningaasaliissutiniit 1,5 mio.kr.-it missaaniittut atorneqassasut, sinnerilu nunalerinermut inuussutissarsiornermut.

Pisortat tapersiissutaat tassaapput nunalerinermut toqqaannartumik tapiissutit 10,4 mio.kr.-it, aallarnisaanermut tapiissutit 0,2 mio.kr.-it kiisalu erniaqanngitsunik taarsersugassaanngitsunillu attartugassat 2 mio.kr.-it. Katillugit 12,6 mio.kr.-it, taakkulu assigaat nunaateqarfimmut ataatsimut 250.000 kr.-it, takuuk immikkoortoq 5. Tamassuma Sverigemi Islandimilu pissutsit assigai; Norgemili tapiissutinit ikinnerullutik (takuuk "Nunalerineq pillugu politikkimi suliniutissat pisariaqartut"; IP 2004).

Naatumik ilisimatitsissutitut nunat allat nunalerinermut qanoq tapersiisarnersut ilanngussami 3-mi takuneqarsinnaavoq.⁴

2.2 Allaffissornikkut ingerlatsiviup maannakkut aaqqissuusaanera

Nunaateqarnek 1. april 2006-imiit Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Pisortaqarfiup ataani allaffissornikkut aqunneqarpoq.

Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Pisortaqarfimmi nunalerinermut immikkoortortaqqarfimmi inummik ataatsimik piffissaq tamakkerlugu sulisartumik siunnersortimik/AC-fuldmægtigimik sulisoqarpoq, sulisorlu taanna Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiinnut aalajangersimasumik allattaavoq. Naalakkersuisut 1993-imi Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiit pilersippaat, siunnersuisoqatigiit nunalerinermi pissutsinik Naalakkersuisunut siunnersuisarnissaat siunertaralugu.

Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiit Aningaasanut Inatsimmi nunalerinermut konto pingaarnek naapertorlugu nunalerinermi siunertanut assigiinngitsunut aalajangiisinnaatitaavoq aningaasanillu atuisinnaatitaalluni.

Ingerlatsineq pillugu inatsisini malittarisassat malillugit Naalakkersuisut taamaallaat inatsisit malillugit aalajangiinissamik aningaasanillu atuisinnaanermik pisinnaatitsisinnaapput.

Naalakkersuisut UKA 2007-imi nunalerineq pillugu inatsisip allannguutissaatut siunnersuummik saqqummiiniarput, taamaalilluni Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiit atuunneri pisinnaatitaaviilu inatsisikkut aalajangersarneqassallutik.

Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiit siunissami nunalerineq pillugu suliani tusarniaavigineqartanerisa saniatigut sunik pisinnaatitaaffeqassanersut Naalakkersuisut misissorniarpaat, ilaatigut Savaatillit Peqatigiiffiat SPS, Savaateqarnermut Siunnersuisoqarfik aamma Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiit oqaloqatigalugit.

⁴ Ilanngussaq Nunalerimut Siunnersuisoqarfimmit suliarineqarpoq.

Nunalerineq pillugu Siunnesuisoqatigiit maannakkut aaqqissuussaananerit ilanngussaq 01-imi takuneqarsinnaavoq, Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiit aaqqissuussaananerit takussutissiaq.

Soorlu Kalaallit Nunaanni nunalerinermut tapersiissutit pillugit qulaani immikkoortumi oqaatigineqartoq Aningaasanut Inatsimmi ilinniartitaanermut ilisimatusarnermullu aningaasaliissutit Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfimmut inissineqarnikuupput, inuussutissarsiutinut ilinniartitaanerit allat amerlanerit assignagit Inuussutissarsiornernut Ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfiup ataaniinnatik.

Immikkoortoq 3.7 ataaniittoq malillugu Naalakkersuisut inassuteqaatigissavaat nunalerinermi inuussutissarsiummut ilinniartitaanerit inuussutissarsiutinut ilinniartaanertut allatut inissisimalissasut, aningaasaliissutit allaffissornikkullu ingerlatsinerit Inuussutissarsiornernumut, Sulisoqarnermut Inuussutissarsiutinullu Ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfiup ataaniilerlutik.

Taamatut inassuteqaateqarneq annertunerusumik aningaasaliisoqarnissaanik neriuuteqarnermik aallaaveqanngilaq, akerlianilli aningaasaliissutigineqartut eqqortumik taaguuserneqarnissaat allaavigineqarpoq; soorlu ilinniartitaanermut aningaasaliissutit inuussutissarsiummullu tapiissutitaanngitsutut.

Savaatilinnigorniat ilinniartitaasarnertat pillugu nalunaarut 12. September 1994-imeersumi ilinniartaanerup imaa allaaserineqarpoq, piumasaqaataallunilu nunalerinermi brancheudvalgeqassasoq.

Aningaasaliissutinik Inuussutissarsiornernumut il.il. Naalakkersuisoqarfimmut utertitsinerumut atatillugu nalunaarut taanna pisariaqartumik nutarterneqartariaqarpoq.

2.3 Nunalerinermi inuussutissarsiutinut tapersiisarnermi allaffissornikkut aqutsinermik aaqqissuusseqqinneq

Nunalerineq aningaasanik pissarsissutaasinnaaneranut sanilliullugu aningaasanik pisariaqartitsiviungaatsiartuuvoq, taamaammallu aningaasanik attartornissaq pisariaqartinneqartarluni, taakkulu aningaasaliisartut namminersortut aningaasaliissutigisinnaasaannut tamatigut naleqquttuusaratik. Kalaallit Nunaanni nunalerinermi ukiuni 40-50-ni kingullerni inuussutissarsiutip siuarnissaanut pisortanit taarsigassarsinneqarnissamik taperserneqarnissamillu pisariaqartitsisoqartarnikuuvoq, pingaartumik inuussutissarsiutinut tapersiisarnermik aaqqissuussineq aqutigalugu.

Pisortanit tapersiinikkut taarsigassarsinikkullu aningaasalersorneqarnissamik pisariaqartitsinerumut aamma pissutaavoq Kalaallit Nunaanni nunaateqarfiit tikikkuminaatsumiinnerat, inuussutissarsiortut ikitsuullutik tunisassiornermi pissutsit ajornakusoortuullutik, tamassumalu qularnaveequtigineqartut nalikillissittarpai - taamaalillunilu aningaasarsiuutigalugu aningaasaliisartut soqutiginninnerat millisararluni.

Tunisassiortuni pingaarnerni nunalerinermi tunisassiornerup ineriartorteqqinnissaani, tassa annertuumik ingerlatsinerup iluaqutai aammalu nunalerinermi tunisassiornerup tamarmiusup annertusarnissaani, tunisassiornermi atortut annertusarniarlugit aningaasanik amerlaqisunik pisariaqartitsisoqassaaq. Ingerlatsinermi illuutunut, uumasunut erniortitassanut, maskinanut narsaatinullu aningaasaliinissaq pisariaqassaaq.

Nunaatillit tamarmik akuttunngitsumik inuussutissarsiutinik tapersiisarnermi allaffissornikkut aqutsiveqarfik attavigisarpaat. Nunaatillit ataasiakkaat eqqarsaatigalugit, pineqartoq ingerlatsinermi pigisanik nalilinnik pisinermini arlalinnik taarsigassarsiaqartarpoq kiisalu ukiumoortumik nerukkaatissanut akiliutissanik taarsigassarsisarlungi.

Inuussutissarsiortuniit politikerinillu immikkoortumi allaffissornikkut aqutsinerup pisariillisarneqarnissaa marloqiusamillu allaffissornissap pinngitsoornissaa kissaatigineqarpoq.

Inuussutissarsiutinut tapersiisarnermik aaqqissuussinerup ilusilersornerani taarsigassarsisitsisoqartarpoq tapersiisoqartarlunilu, tassani tapersiissutit ernialersugassaannngitsutut taarsersugassaannngitsullu taarsigassarsiaritinneqartarlutik. Taassuma saniatigut inuussutissarsiutinut tapersiisanermik aaqqissuussineq nunaatillit nerukkaatissanik pisineranni ukiumut ataatsimut aningaasalersuinissamik neqerooruteqartarpoq.

Aaqqissuussineq immaqa pisariillisarneqarsinnaavoq taarsigassarsiaritinneqartut tapersiissutillu erseqqavissumik immikkoortinneqarpata, taamaalilluni tapersiisoqarnerani uppernarsaatit annertungaatsiartut suliarineqartussaaajunnaartillugit.

Piffissaq sivilunerusoq eqqarsaatigalugu taarsigassarsiariniakkanik allaffissornikkut suliaqartarneq aningaaserivinnit namminersortunit ingerlanneqarsinnaavoq, kisiannili pisortat taarsigassarsianik sulianut akuusarnissaat immaqa suli pisariaqassaaq, taarsigassarsiniarnermi akiliisinnaassuseqarnermik nalilersuinermi qularnaveeqqusiinermilu aningaaseriviit namminersortut piunasaqaataat nunaatillit ikittuinnaat eqqortissinnaassamatigit.

Aammattaaq pisariaqarpoq nunaateqarnermik inuussutissarsiortut ukiuni aggersuni aningaasatigut pisariaqartitaannik nalilersueqqinnissaq, tunisassiornerup annertusarnissaa siunertaralugu inuussutissarsiut pisariillisaavigineqarsinnaassappat nukittorsaavigineqarlunilu.

Nunalerinermi inuussutissarsiutinut tapersiisarnermi allaffissornikkut aqutsinermik aaqqissuusseqqinneq

Suliniut

Suleqatigiissitaliortoqassaaq, taannalu nunalerinermut inuussutissarsiutinut tapersiisarnermik allaffissornikkut aqutsineq pillugu nutaamik siunnersuusiussaaq, tassanilu allaffissornermik pisariillisaanermik atuisunullu qaninnerulernissaanik kissaateqarneq isiginiarneqassaaq.

Isuma

Aqutsinermi illersorneqarsinnaasumik periusissamik nassaartoqarsinnaasoq, tassani allaffissornerup ilaa Nunalerinermut Siunnersuisoqarfimmut inissinneqarsinnaalluni.

Piffissamut pilersaarut

Periusissatut siunnersuut nutaaq 2007-ip naanerani piariissaaq, tusarniaanissaq aamma Naalakkersuisut 2009 aningaasanut inatsisissamut siunnersuutaanni ilanngussinissaq siunertaralugu.

2.4 Nunalerinermik pisortat allaffissornikkut aqutsinerannik eqaallisaaneq pisariillisaanerlu

Pisortat allaffissornikkut aqutsinerminni suliaat arlallit iluaqutaasumik allanngortinneqarsinnaapput eqaallisarneqarlutillu, aqutsiveqarfimmut nunalerinermillu inuussutissarsiuteqartunut iluaqutaasumik.

Assersuutigalugu uumasuutinut neriniartitsivinnik aqutsineq akisussaaffeqarfinnut sulisoqarfinnullu arlalinnut agguarneqarnikuuneri eqqarsaatigalugu, tamannalu kinguneqarsinnaavoq nunalerinermik inuussutissarsiortut pisariaqartitaat kissaataallu eqqarsaatigalugit suliassat piffissaagallartillugu suliarineqannginneri.

Tamanna tunngavigalugu inassuteqaatigineqarpoq nunaateqarnermik ingerlatsinermut malittarisassat maannakkut atuuttut misissorneqassasut pisariaqartillugulu nutarterneqarlutik.

ALLAFFISSORNIKKUT AQUTSINERMI MALITTARISASSAT ATUISUNIT ATORUMINARNERULERSINNEQARNISSAAT

Suliniut

Nunalerinermi malittarisassanik atuuttunik nalilersuineq, tamannalu tunngavigalugu nalunaarutissanut nutaanut siunnersuusiorsinnaaneq.

Isuma

Allaffissornikkut aqutsineq eqaallisarneqarsinnasoq, nunalerinermillu inuussutissarsiortut piffissaq sivisunerusoq eqqarsaatigalugu inerisaanissamut suliniutigisinnaasat pillugit tamakkerlugu isiginnissinnaanissamut qulakkeerinniffigineqarlutik.

Piffissamut pilersaarut

Nalunaarutissanut nutaanut siunnersuusionerq nalunaarutinillu allanik nalilersuineq 2007/2008-imi ingerlanneqassaaq.

3. Nunalerinerup ilusaa aaqqissuunneqarneralu

Pingaarmerusumik isigalugu nunalerineq ullumikkut inuit ataasiakkaat nunaateqarnermik ingerlatsinerannik tunngaveqarpoq, tamassumalu kinguneraa nunaateqarfiit mikisut amerlangaatsiernerat, amerlanerilli ilimagineqarput nunaatilimmut taassumalu ilaqutaanut piffissaq tamakkerlugu inuussutissarsiordermi isertitaqartarnissamut tunngavissiissasut. Ilaatigut kinguaariit marluk nunaateqarfik ataaseq ataatsimoorullugu ingerlattarpaat.

Kalaallit Nunaat Avannaani savaateqarnermi savaateqarfimmi ataatsimi agguaqatigiissillugu savaateqarfiunerpaagaluartoq; savaateqarfimmi ataatsimi agguaqatigiissillugu 417-it, inuussutissarsiut maannakkut aaqqissuussaannermi tapiiffigineqarnissaminik pisariaqartitsivoq, tassa akini tuniniaavinnilu pissutsit, nunatsinni aningaasartuutit annertussusaannut atuuttunut sanilliullugu, Narsami toqoraavimmut 2006-imi savaaqat agguaqatigiissillugu 465-it tunineqartut tunngavigalugit naammattumik isertitsiviusinnaangilaq.

Kalaallit Nunaanni nunalerineq 1960-ikkunniilli aaqqissuussaannermi sukkasuumik ineriartornikuvoq, nunaateqarfinniit ikitsuniit mikisuararsuarniit ullumikkumut nunaateqarfiit tamarluinnangajammik piffissami tamarmi inuussutissarsiutigalugu nunaateqarfiullutik. Ineriartorneq taanna suli pisariaqarpoq, tapiiffigineqarnissamik pisariaqartitsinerup annikillisinnaasaa siunertaralugu suli pisariaqartumik pisariillisaaniarluni.

Ikinnerusunik savaatillit allilernissaat periarfissaqarpoq, naak suliap annertussusia eqqarsaatigalugu inuup ataatsip savaateqarfiani savat qanoq amerlatiginissaat qummut killeqararluartoq. Maannakkut maannakkullu teknologi taamatut annertussuseqartillugu savaateqarfinni inummit ataatsimik pigineqartumi savat ukiukkut nerukkarneqartartut amerlanerpaaffissat 600-it missaaniippoq.

Apeqqutaavoq Kalaallit Nunaata inoqutigiit savaateqarfiinik mikinnerusunik maannakkut aaqqissuussaaneq ingerlatiinnassaneraa imaluunniit nunalerinermik inuussutissarsiordermi aaqqissuussaaneq allanngortinniarneqassanersoq, tassani nunaateqarfiit suleqatigiinnerisigut

imaluunniit kattussuunnerisigut anginerusunik akunnaatsunik pilersitsisoqassalluni, sumiiffinni taamaaliorqarsinnaappat. Savaateqarfinni avinngarusimasuni sanileriinni imminnut qaninnerusunik kattunnissaq ajornakusoorsinnaavoq.

Oqallinnermi tassani ilaapput periarfissat suliffeqarfinnik nunaateqarfimmut attuumassuteqartumik pilersitsisinnaaneq. Tamanna aallartinneqareerpoq, assersuutigalugu takornariaqarnermi, naatsiiyanik tunisassiornermi, naatitsiveqarnermi allanilu. Tassunga atatillugu maluginiarneqartariaqarpoq savaateqarnermi savaatit amerlanerutillugit nunaateqarfimmut attuumassuteqartumik tunisassiornermut periarfissat killeqassasut.

Naalakkersuisut pingaarnerutillugu anguniaragaat nunaateqarfinni ataasiakkaani ingerlatsinermi aningaasaqarniarnermi sinneqartooruteqarnissamut periarfissiisoqassasoq.

3.1 Attaveqaatit.

Nunaammik tamaviaarussilluni ingerlatsissagaanni inuussutissarsiummik ingerlatsineq ikorfartorniarlugu pitsasumik attaveqaatinik pilersitsisoqarnissaa pisariaqarluinnarpoq.

Attaveqaatit paasineqassapput aqquserngit, talittarfiit, imermik innaallagissamillu pilersuineq, nioqqutissanik pilersuineq aammalu meeqqanut atuarfimmiiitsissinnaaneq, eqaaviit il.il. Attaveqaatit pitsaasuugaangata, pingaartumik aqquserngit talittarfiillu eqqarsaatigalugit, maskinanik piginneqatigiinissaq periarfissaalluarnerulissaaq, nutaanik narsaasiornermi nunalerinermi maskinat angisuut eqqarsaatigalugit.

Attaveqaatinik annertusaanermut atatillugu avatangiisit pingaaruteqarput, tassa inuiaqatigiit soorunami issittumi pinngortitap mianernartup illersornissaanut pisussaaffeqarmata. Aammattaaq illoqarfiit avataanni nunaqarfinnilu eqqagassanik angisuunik eqqaami avatangiisini annertuumik suliassaqarpoq; pingaartumik savimerngit eqqarsaatigalugit. Unammilligassaq tassaavoq sumiiffinni oqartussat/kommunit aamma Namminersornerullutik Oqartussat teknikkikkut aningaasatigullu suleqatigiinnissaasa tunngavissaannik nassaarnissaq.

Attaveqaatinut assersuutitut taaneqarsinnaavoq ullumikkut Kujataani 200 km-it missaanni traktorinut aqquteqartoq, maannakkulu Aningaasanut Inatsimmi aqqusernut pioreersut aserfallatsaaliornissaannut atugassanik 0,5 mio.kr.-inik aningaasanik atugassaqartitsisoqartoq. Traktorinut aqquserngit nammineq pigisat isigineqarput. Aqqusinernik allilerivinnissami annertunerungaartunik aningaasaliisoqartariaqarpoq. Aammattaaq oqaatigineqarsinnaavoq aningaasaliissutit 1990-ikkulli aallartinneranniit allanngortinnagit taamatut annertussuseqarnikuusut, akit allanngorarnerat tunngavigalugu aaqqiisoqarani.

Nunaatinik nunaminertanik allaffissornikkut aqutsineq eqqarsaatigalugu Avatangiisunut Pinngortimullu Pisortaqaarfik maannakkorpiaq qarasaasiakkut nunaminertanik aqutsinermi

nalunaarsuiffimmik (GIS) suliaqartoq, nunaatillu qaraasiakkut nunaminertanik allaffissornermi aqutsinermut nalunaarsuiffimmi pissusissamisoorumik pisariaqartumillu ilanngunneqassasoq.

Naggasiullugu oqaatigineqassaaq nunaateqarnermik inuussutissarsiortut soqutigisaqartullu allat Kujataani nunaateqarfinni innaallagissamut pilersuinermi erngup nukinganik nukissiorfeeraliornissaq illersoraat. Tassunga atatillugu Naalakkersuisut inassuteqaatigissavaat savaateqarfinni nukissiuutiniit dieselitortuniit erngup nukinganik nukissiorfeeqqanut annertuumik nussuinissami teknikkikkut inuiaqatigiillu aningaasaqarneranni pitsaaqutit ajoqutillu misissorluarneqassasut.

Aammattaaq siunnersuutigineqarpoq erngup nukinganik nukissiorfeeqqat taakkunungalu aningaasalersuinerit, taassuma ataani tapersiisarnernut aaqqissuussinerit ilusilersorneri, pillugit islandimi nunaannarmi misilittakkat tassunga atatillugu paasiniarneqassasut.

**ATTAVEQAATIT INUUSSUTISSARSIUTINIK
INERISAANERMI PINGAARUTEQARLUINNARPPUT**

Suliniut

Attaveqaatit maannakut piusut siunissamilu attaveqaatissat nunalerinermik inuussutissarsiornermi pingaaruteqarluinnartut takussusissiorlugit. Nunaateqarfinni siunissami attaveqaatinut aningaasaliissutissat tulleriaarnissaat takussutissiorneq.

Isuma

Nunalerinermik inuussutissarsiutip ineriartortinnissaa tamanit kissaatigineqartoq.

Piffissamut pilersaaut

Ukiunut tulliuuttunut qulinut aningaasaliinissamut pisariaqartitat pilersaarutillu suliarineri 2008-p ingerlanerani piariissapput.

3.2 Aaqqissuussaannermik ineriartortitsineq.

Nunalerinermik inuussutissarsiupput ukiorpassuani ineriartortinneqarsimavoq Kalaallillu Nunaanni avataanilu sulisoqarfiit suleqatiginerat iluaqutigilluarsimallugu. Inuussutissarsiutip aaqqissuussaannerata allanngortinneranut nunalerinermilu nutaanik isertitsissutaasinnaasunik pilersitsiniarnermut atatillugu nunalerinermut iluaqutaassaaq Nunalerinermut Siunnersuisoqarfiup inuussutissarsiutinik siarsaanermik suliaqartut allat aaqqissuussamik suleqatigilerpagit.

**SIUNNERSUIISOQARFIK INUUSSUTISSARSIUMMIK
SIURSAANERMI PINGAARUTEQARPOQ**

Suliniut

Nunalerinermut Siunnersuisoqarfiup, inuussutissarsiutinik siarsaanermik suliaqartut allat kisaalu GTE-p, Neqi A/S-ip, INUILI-p aamma ATI-p akornanni ukiumoortumik ataatsimeeqatigiittarnikkut suleqatigiinneq, inuussutissalerinermi ataatsimoorullugu ingerlatsineq kiisalu inuussutissarsiutinik siarsaanermi internetikkut nuttartakkamik pilersitsineq.

Isuma

Kujataani inuussutissalerinermi qitiusumik pilersitsinissaq suleqatigiissutigineqarsinnaasoq, Upernaviarsuup, Neqi A/S-ip Inuili-p aamma unnuisarfiit kiisalu pisiarfiit akornanni qanittumik suleqatigiinnikkut.

Piffissamut pilersaarut

Suleqatigiit akornanni kingusinnerpaamik 2007-imi ataatsimeeqatigiittoqassaaq, allanik internetikkut takuneqarsinnaasumik innersuusiorneq aammalu ingerlatat suliamut tunngassuteqartut allaaseralugit – inuussutissarsiutinik siarsaanermi internetimi nittartagaq www.inussuk.gl-imi kingusinnerpaamik 2008-mi.

3.3 Nunaateqarnermik inuussutissarsiornermi sinaakkutaasumik atugassaritineqartut

Pingaarnerusutut isigalugu nunalerinermi pingaaruteqarpoq, inuussutissarsiutinut allanut atuuttut assigalugit, suliffeqarfimmik ingerlatsinermi aalaakkaasunik naleqquttunillu sinaakkuteqarnissaq. Tapersiisarnernut aaqqissuussinerit assigiinngitsut pisortat annertuumik akuusarnerat innersuusuutigalugu nunatsinni nunalerinermesunik tunisassiornerup ingerlatiinnarnissaa siunertaralugu politikikkikkut anguniakkanut tunngatillugu politikkerineqartoq taassumalu sunniutai nalilersussallugit pissusissamisoorpoq.

Ineriartortitsilluni suliniutivinnut Namminersornerullutik Oqartussaniit tapiissutinik pissarsinissamut maannamut soqutiginninneq ilimagisamiit kissaatigineqartumiillu annikinneruvoq. Aningaasat annikingaatsiarput, 2007-imi 300.000 kr.-it, taakkulu nunalerinermi ineriartortitsinerni suliniutinut annikitsuinnarmik sunniuteqarnikuupput. Paasisassarsiorluni angalanernut atorineqarnerunikuupput ineriartortitsinernillu piareersaanermi atorineqarnikinnerunikuullutik.

Akerlianik aaqqissuussinerit inuussutissarsiutinut tapersiisarnermi aaqqissuussinermi ineriartortitsinermut tapersiissutaasartut atorineqarnikooqaat, tassa taarsigassarsiat erniaqanngitsut taarsersugassaannngitsullu. Maannakkut 2007-imi nunalerinermut inuussutissarsiutinut tapersiisarnermi ineriartortitsinermut tapersiissutitut atugassaritineqartut 2 mio.kr.-inut appartinneqarnikuupput, taakkulu sukulluunniit ineriartortitsinernut aningaasanik pisariaqartinneqavissunut naapertuutinnngillat. Tamanna allanngortinniartariaqarpoq,

inuussutissarsiutinik tapersiisarnermi ineriartortitsinissamut tapersiissutitut aningaasaliissutitut atugassanngortinneqartut nalilersoqqinnerisigut, takuuk immikkoortoq 2.4.

INERIARTORTITSINERMI SULINIUTINUT

TAPERSIISSUTINIK PISSARSISINNAANEQ PITSAANERUSOQ

Suliniut

Ineriartortitsinernut aningaasaliissutit amerlanerunissaannik pisariaqartitsinermik taakkulu atorneqartarnerinut paasisitsiniaaneq; taamaaliornikkut nunalerineq pillugu politikkitimi takorluukkat piviusunngortissinnaajumallugit.

Ineriartortitsinermi suliniutinut tapiissutinik pissarsisinnaanermut periarfissanik paasisitsiniaaneq, taassuma ataani suliniutinut nammineq aningaasaliineq nammineq sulinerup nalinganik pisinnaasoq. Suliniutit piviusunngortinnissaannut annertunerusumik soqutiginnissilertiniarluni tapiisarnermi aqqissuussineq pillugu nalunaarummik atuuttumik aqqiinissamik pisariaqartitsisinnaanermik paasiniaaneq.

Isuma

Aningaasanut inatsimmi sinaakkutit aamma nunalerineq aningasaqarnerlu pillugit politikkitimi anguniakkat ataqatigiissasut, isumaqarfigineqartorlu ineriartortitsineq patajaatsumik ingerlassasoq.

Piffissamut pilersaarut

Ukiunut qulinut tulleriaraluni ineriartortitsinissamut pilersaarut tassunga missingersuutit, ilanngullugit ukiunut pingasunut tallimanulluunniit pilersaarutit aalajangersimasut, aalajangersarneqassapput 2007-ip aamma 2008-p ingerlanerani.

3.4 Naleqalersitsisarnep tamarmiusup isiginiarneratigut annertunerusumik isertitaqartarnissaq

Nunalerinermi paasineqaraluttuinnarpoq naleqalersitsisartut tamarmik, tunisassiortut pingaarniit tuniniaasunut, suleqatigiinneq annertunerusumik isertitaqarnissamut pitsaanerusumillu unammillersinnaassutsimut tapersiisartoq. Suleqatigiinnerit taamaattut annikitsukkaarlugit immikkuullarissunik tunisassiornermik nutaanik pilersitsisarnermut tapersiisarput ingerlatanilu ingerlareersuni angusat annertusartarlugit.

Immikkoortuni tamani tunisassianik ineriartortitsinikkut annertunerujartortumik naleqalersitsisarnissaq inuussutissarsiornep siunissaanut pingaaruteqarluinnarpoq.

Pisariillisaanikkut ineriartortitsinikkullu ingerlatsinermi aningaasaqarnermi sinneqartooruteqalersitsisoqartariaqarpoq.

Tamanna illuatungaatigut ilinniartitaanermit ineriartortitsinermilu pisortat tapersiisarnissaannik tunngavissiisaaq.

Taperseeriaatsit taakku WTO-p iluani nunat tamat suleqatigiinneranni Kalaallit Nunaata peqataaffigisaani aamma akuerineqarsinnaasariaqarput.

Taassuma saniatigut niuerfinnik tunisassianillu ineriartortitsineq nunalerinermik inuussutissarsiornermi isertat annertusarnissaanni annertuumik tunngaviussapput.

3.5 Tuniniaavinni pissutsit pitsaanerusut

Tassani unammilligassat imatut eqikkarneqarsinnaapput:

- Nunarsuarmi tamarmi inuussutissat pillugit unammilleqatigiinneruleriartorneq pisiniarfiutillillu kattussuunneri.
- Nunarsuarmi niuernerami ammanerulersitsineq, taassumalu kinguneranik avataaniit nunalerinermut politikkitta allangortinnissaa pillugu tatisimaneqalersinnaaneq.
- Atuisartut piumasaqarleriartuinnarnerat, taassuma ataani pitsaassuseq tunisassiallu ajornaallisarnissai pillugit.
- Nioqqutissat akisugajuttarput, piffissanilu inuuniarnikkut atukkat appasitsillugit tuniniarneqarneri ajornartorsiutaasinnaavoq.
- Tunisassiat amerlassusiisa killeqarneri tunisassiorfimmi tunisassiorsinnaassutsimik atuineramik annikillisisarput.

Nunarsuarmi inuussutissanik tunisassiorfiit ukiuni kingullerni aalajaallisarnikuupput. Ingerlatsisut, tunisassiornermi tuniniaanermilu, ikiliartorput alliartorlutillu.

Ineriartorneq pingaartumik niuertarfiit ingerlataminnik allisaanissaminnik annertuunillu ingerlatsinermi pitsaaquteqalernissamik kissaateqarnerannik aqunneqarpoq. Pingaartumik nunani killerni amerlasuunik pisiniarfiuteqartunit aqunneqarpoq. Niuertarfiit anginerulersikkiartorlugit tunisassiorlut allisarnermut malinnaasariaqalernikuupput, taamaaliunngikkunik amerlasuunik pisiniarfiutillit alliartuinnartunut sullissisinnaannginnamik. Ineriartornerup taassuma ingerlaannarnissaa ilimagineqarpoq. Nunap iluani pisisartut amerliartortinniarlugit aningaasaqarnermi ineriartornermut tamanut atuuttumut sanilliullugu inuussutissat akikilliartorput, inoqutigiillu isertitaat ikiliartuinnartut inuussutissanut atorneqartarput.

Kalaallit Nunaat niuerfittut mikigaluartoq ilaatigullu immikkoortuugaluartoq Kalaallit Nunaanni atuisartut niuertarfiit pisiortornerminni isumaqatigiissutaasigut nunarsuarmi niuerfinni unammineq

iluautigissavaat. Nunami namminermi inuussutissat pillugit unammilleqatigiinneq, soorlu savaaqat neqaat pillugit, sulii annertusiartussaaq.

Inerniliisoqartariaqarpoq Kalaallit Nunaanni tunisassiorlut (pingaarnert taakkulu tullii) akit qaffakkiartornissaat ilimagissanngikkaat, akerlianik tunitsiviit piginnarusullugit akit allat ineriartornerinut sanilliullugu pisiniarfinni akit ataavartumik appariartussapput.

Kalaallit Nunaanni nunalerinermi tunisassiornerup aamma pisariillisarnissaanik avataani pissutsit pisariaqarlersitspput, taamaalilluni tunisassiorlut ataasiakkaat imminut akilersinnaanerujartortumik ingerlatinnissaannik piunasaqarfiulerluni, tamassumalu kinguneranik aqqissuussaaneermik ataavartumik naleqqussaaneersamik pisariaqarlersitsisoqarluni.

Akit qaffasingaatsiartut piginnissagaanni uku ilaatigut pisariaqarput

- tunisassianik pitsaalluinnartunik pilersuisinnaaneq,
- pitsaalluinnartuuneri uppersarlugit kiisalu
- tunisassianik pisisartunut ilisimasaqarluarluni tuniniaasinaassuseqarluni.

3.6 Tunisassiorlut atugassaritinneqartut

Tassani unammilligassat imatut eqikkarneqarsinnaapput:

- Avatangiisini atugassaritit pioresut savaaqat neqaat pillugit nunarsuarmi unammillertitsinnut pingaarnert, Australiamut, New Zealand-imut Argentina-mullu, sanilliullugit annikinnerupput.
- Nunalerinermi isertit inuussutissarsiutini allani ineriartornerut malinnaatinneqassapput.
- Tunisassiornermi pisariillisaaneersamik ataavartumik piunasaqaatit.
- Tunisassiorlut ikikannersut erniortitsinermik suliaqarput.
- Isertitatigut tunngaviit allanngortinnissaannik pisariaqartitsineq.

Ukiuni kingullerni savaatillit inuusukannerlutik savaaqateqarnermik ingerlataqarunnaartarput. Savaaqateqarnermik ingerlatsiunnaartut angusaqarnermik ajornerpaajunikuunngillat, kisiannili inuussutissarsiutini allani isertitsiviusinnaasut allat pitsaaneerunikuupput.

Tassunga peqatigitillugu tunisassiorlut unammilligassat tamanut tunngasut aqqiiviginiarlugit nunalerinermik inuussutissasiorenerup sukkasuumik ingerlatsiffigillualernissaanik suliaqarneq oqimaannikuuvoq. Siunnersuinerlut, ilinniartitaanerlut misileraanermullu pisortat aningaasaliissutaat ukiut ingerlanerini nikerarnikuupput, taassumalu kinguneranik ingerlaavartumik suliniuteqarnissaq ajornartorsiutaalernikuuvoq.

Aammattaaq suliniutini amerlangaatsiartuni nunalerisuni arlalinni tunngaviummik ajortorsiutinut tunngatinneqartariaqarnikuupput. Tamassuma takutippaa pisarnerit malillugit tunisassiornerut aamma suliniutit nutaat aqqutigalugit annertunerusunik isertitaqarnissamut periarfissaqartitsilerniarluni pisinnaasanik ineriartortitsinissamik pisariaqartitsisoqartoq.

3.7 Ilinniartitaanermut atugassaritinneqartut aamma misileraasarneq

Nunarsuarmi sukkasuumik ineriartorfiusumi pingaaruteqarluinnarpoq inuussutissarsiutini tamani – taassuma ataani aamma nunalerinermi – ilinniartitaanermi suliniutinik aalajangersaanissaq.

Tamanna atuuppoq inuussutissarsiummik ingerlatsilersinnaasunut nutaanut, taamatuttaarli aamma inuussutissarsiutinik ingerlatsereersuni, taakkuami ilisimasaat teknologi ullumikkutut ineriartupallatsillugu pisoqalipallattarput.

Taamaammat pissusissamisuussaaq misileraanermik, ilinniartaanermik ilinniartitaaqqittarnermillu ingerlatsineq nunalerinermut tapiissutiniit ilinniartitaanermik ingerlatsivimmi aningaasaliissutinut nuunneqarpata.

Aammattaaq pissusissamisuussaaq Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiit suleqatigalugit Inuussutissarsiornermut Inuussutissarsiutinullu Ilinniartitaanermut Pisortaqarfiup ataani brancheudvalgimik misileraanermilu ataatsimiititaliamik pilersitsisoqarnissaa. Nunalerinermi qaffasissumik ilinniartaaneq misileraasarnerlu naleqquttoq ingerlatiinnarniarlugu ineriartortinniarlugulu taakku pisariaqartunik sulisussaqaarnissaat ilisimasaqaarnissaallu ilimagisariaqarpoq.

Naalackersuisut kissaatigaat namminiilernissamut tamani ilinniartitaanermik immikkut suliniuteqarnermi aamma nunalerinermik inuussutissarsiorneq ilanngunneqassasoq.

3.8 Tapersiisarnermi atugassarititaasut

Naalackersuisut pingaaruteqarluinnartutut isigaat nunalerinermut tapiisarneq ineriartornermut tapiisarnertut/aaqqissuussaanermi tapiisarnertut killeqartumillu ingerlatsinerneq tapiisarnertut pisassasoq.

Nunalerinermi ineriartornermi tapiissutit assigiinngitsut marluk taaneqarsinnaapput, tassani savaateqarnermut atatillugu tunisassianik ineriartornermi tapersiissutit aamma aallarnisarnermi tapiissutit.

Tunisassianik ineriartortitsinerneq tapersiissutit aaqqiinernut assersuutigalugu takornariartitsisarnermut nunamilu inuussutissarsiutit taaneqartartunut tapersiissutinut assingupput.

Aallarnisarnermut tapiissutit savaateqarfinnut nutaanut aallarnissaanermut pioreersullu nutarsarnerinut atatillugu aallarnissaanermi isertitassaraluanut matusissutissatut tunngaviusumik tunniunneqarsinnaapput.

Taassuma saniatigut isumaliutigineqartariaqarpoq savaateqarfiit kattunnerannut tapersiisoqassanersoq, kattunnerit taamaattut inuussutissarsiummi isertitaqarsinnaassuseq annertusarpassuk.

Ineriartortitsinermit toqqaannartumik tapiissutit saniatigut Namminersornerullutik Oqartussat siunnersuisarnerup, allaffissornerup, misileraasarnerup ilinniartaanerullu ingerlanneqarnerinut ullumikkut Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiit ataanni Nunalerinermit Siunnersuisoqarfimmit ingerlanneqartunut nunalerinermik inuussutissarsiutip ineriartortinnissaanut ullumikkut tapersiisarput. Pisinnaasanik ineriartortitsinermi pingaartumik siunertaavoq inuussutissarsiutip pisariillisaavigineqarnissaanut tapersiinissaq, taamaaliornikkut inuussutissarsiortut nunaateqarfinni atasiakkaani ingerlatsinerminnik pitsangorsaaniassammata, periutsinmik nutaanik misileraanikkut aammalu inuussutissarsiortunut taakkunanga paasisitsiniaanikkut kiisalu angusassamik toraagaqarluni siunnersuisarnikkut pikkorissartitsisarnikkullu.

Siunnersuisoqarfik pisortat sinnerlugit allaffissornikkut arlalinnik suliaqarpoq, ilaatigut nunalerinermit tapiissutinik allaffissornikkut aqutsinikkut, inatsisinut nalunaarutinullu atuuttunut tunngatillugu nakkutilliinikkut kiisalu nunaminertanik atuinissamik qinnuteqaatinik aamma inuussutissarsiutinut tapersiisarfimmut taarsigassarsinissamik qinnuteqaatinik suliaqartarnikkut, ilaatigulugu nunaatillit naatsorsuusuunnerisigut. Sullissinerit taakku nunaatillit ilaatigut akilertarpaat.

AAQQUSSUUSAAANEQ KAJUMILERSITSINERULERNEQ	PILLUGU	POLITIKKIP	ALLANNGORTINNERATIGUT
--	---------	------------	-----------------------

Suliniut

2009-2015 tapiissutit atorneqavinnissaannut Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiinnik tusarniaareernikkut siunnersuummik Naalackersuisut saqqummiussiniarput. Ingerlatsiviup suliaq aallartissavaa, ilinniartitaanerup ilisimatusarnerullu Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfimmiit Inuussutissarsiutinut Ilinniartaanermit Pisortaqaarfimmut nuunnerisigut agguaanissaq misissorniarlugu.

Isuma

Inatsisartut nunalerineq pillugu politikkimi anguniakkanut sinaakkutit iluanni nunalerinermik inuussutissarsiummut tapiissutinut sinaakkutissamik tamarmiusumik Inatsisartut aalajangiissasut. Taassuma saniatigut ilinniartitaanermit ilisimatusarnermullu suliniutinut sinaakkutaasunik tamarmiusunik Inatsisartut aalajangiissasut.

Piffissamut pilersaarut

2009-mut tapiissutiissatut Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiinnut tusarniaareernikkut Naalackersuisunit siunnersuut 2007-ip naanerani piariissaaq.

Tapiisarneq pillugu politikkimik nutarterinerup ujartorneqartup ilusilersorneranut atatillugu nalilersuinernut ilanngunneqartariaqarpoq tapiissutaasinnaasunut siunnersuutaasinnaasumi uku isiginiagassat qanoq annertutigisumik isiginiarneqarsimanersut:

- Ingerlatsinerup taamaalilluni tunisassiornermi aningaasaqarnerup pitsanngorsarnissaanut kajumilersitsinersoq.
- Avatangiisit illersorneqarsinnaasumik mianeralugit ingerlatseriaaseqarnissamut kajumissaataanersoq.
- Inuusutissarsiummi naammassisaqarsinnaassutsip pitsaanerusumik atorneqalernissaanut kajumissaataanersoq.
- Savaateqarnermi aaqqissuussaannermi ajornatorsiutit annikillisinnissaannut tapersiinersoq, taassuma ataani savaaqqat neqaannik tuniniaarnerup saniatigut isertitsiviusinnaasunik allanik ineriartortitsinissamut kajumiissaataanersoq.
- Allaffissornikkut aqukkuminarnersoq.

4. Nunalerinermi tunisassiorneq - tunisassiat

Isertitaqartarnermi siamasinnerusumik tunngavissiineq

Nunalerinermi isertitaqartarnermi siamasinnerusumik tunngavissiineq savaateqarfiit ataasiakkaat taamaallaat savaaqqat neqaannik tunisinermi akinik tunisassiornermilu avatangiisini allanngorarnernik annikinnerusumik isumalluuteqarnissamut tapersiissaaq.

Allanik isertitaqarnissamut periarfissat sumiiffimmiit sumiiffimmut allanngorartussaapput, tuniniaanermut, periarfissat sumiinneq attaveqaatillu kiisalu nunaatillit ataasiakkaat inuttut pisinnaasaat apeqqutaassapput. Taamaammat nunaateqarnerinnavimmit isertitaqarnissamut periarfissat kisimik isiginiarneqassanngillat, kisiannili aamma assersuutigalugu takornariartitsinermi, sanaluttarnermi kiisalu ukiup qanoq ilinera apeqqutaatillugu aalisarnermi isertitat annertusisinneqarnissaat. Isertitalli annertusinnissaanni allanik isertitaqarniarniarnermut atatillugu aningaasaliissutinut aningaasaliisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqassaaq.

Aammattaaq piffissami sivisunerusumi periarfissaassaaq Kalaallit Nunaanni nunalerinermi nunani allani pitsaalluinnartunik neriniartarfinnut pitsaalluinnartunik immikkuullarissunillu avammut tuniniaasalernissaq.

4.1 Naatitanik naatsiianillu tunisassiorneq

Ruuanik naatitsisarneq savaatilinnut arlalinnut ukiorpassuarni saniatigut isertitsissutaasarnikuuvoq pingaaruteqartoq. Ruuat naatitaapput ukiut tamaasa pissarsiarineqarsinnaasut mamarineqarluartullu – akuttunngitsutigullu amerlavallaat tuniniarneqartarput, sumiiffinni tuniniaaviit ulikkaartornerannik akillu apparnerinik kinguneqartumik.

Naatsiiianik tunisassiorneq ukiuni kingullerni malunnatilimmik annertuseriarnikuuvoq, 2006-imilu 70 tonsit missaaniillutik.

Sumiiffini ujaraqarpiangitsunik nunaqartillugu annertusaasoqarsinnaavoq aammalu aasakkut unnuakkut qerinangitsuni kiisalu aasaanerani nigermut oqqiuffeqartuni. Naatsiiianik tunisassiorneq nunaatilinnut ataasiakkaanut annertuumik isertitsissutaasalernikuuvoq.

Annertusaarujussuortoqarsinnaanera ilimanarpoq, kisiannili naatsiiianik annertunerusumik tunisassiorneq maskiinarsulernissaq pisariaqarpoq. Maskiinarsulernermi tassani pingaartumik piiassutitut aningaasaliinissaq pisariaqarpoq. Aammattaaq ilaatigut takutinneqartarnikuuvoq naatsiiat kukkusumik uninngasuutiginerisigut asiusoornisaq pinngitsoorniarlugu qanoq passussinissamik uninngasuuteqarnissamillu ilisimasat annertusarnissaannik pisariaqartitsisoqarsinnaasoq.

Ruuanik naatsiiianillu tunisassiornerup kiisalu Upernaviarsummi Nuullu Kangerluani tunisassiornerup saniatigut naatitanik tunisassiorneq annikitsuararsuuvoq.

Pingaartumik naatitat ”timmisartukkut tikisitat” nunami namminermi tunisassiat unammillersinnaavaat, naatitat taakku eqqussat assartorneranni aningaasartuutaasorujussuusarmata.

Qularutissanngitsumik naatitanik tunisassiornerup ineriartortinnissaa periarfissaqarpoq, tamassumanili illutininik naatsitsivinnik anginerusunik pisariaqartitsisoqarpoq. Annertunerusumik naatitanik tunisassiorneq, illut naatitsiviit 2-3000 m²-itut angitigisut atorlugit, piffissami tamarmi inuussutissarsiutaasussaasaaq.

Illuni naatitsivinni naatitsisarneq ilimanarsinnaavoq niuernerme atugassaritinneqartartut atorlugit ingerlanneqarsinnaasoq, tamatumani pisariaqarpoq siaruaasarnermi pissutsit aqqiivigineqarnissaat, naatitsivimmiit atuisartumut assartuineq eqqarsaatigalugu – nassitsisarnerup qanoq akulikitsiginera aningaasartuutillu annertussusaat eqqarsaatigalugit.

Nunaateqarfiit mikinerusut ikitsunik savanik erniortuuteqartut illoqarfiit nunaqarfiillu anginerusut eqqaaniittut savaateqarnermut ilanngullugu saniatigut inuussutissarsiutitut mikinerusunik naatitsiviliorfissaqqinnerusinnaagunarput.

4.2 Orpissanik ikkussuineq aamma naatitsiviliorneq

Nunarsuarmi silaannaap kissakkiartornera ukiuni kingullerni 50-ini Kujataani orpissanik ikkussuinerme misilittakkat eqqarsaatigalugit isumaliutersuutigineqarsinnaavoq Kalaallit Nunaanni islandimiut periusaat atorlugu nunaateqarfinni naatitsiviliorsinnaaneq taparserneqassanersoq. Órpissanik ikkussuineq Norgep avannaani, Savalimmiuni Islandimilu pisortani taparserneqartarpoq. Misilittakkat takutinnikuuaat Kujataani orpiit naatinneqarsinnaasut, siunissamilu silaannaap kissarnerulernissaa orpiit naanissaannut tunngavissat pitsaanerulissannguatsiartog.

Immaqa, naatsitsiniarnermik suliniutinut atatillugu, naatitsiviliorniarneq Kujataani nunaateqarfiusuni piukkunnarluartuni aningaasanik annikinnerusunik taparserneqarsinnaasaaq, naasussanik ungaluliornerlu eqqarsaatigalugit.

4.3 Takornariartitsineq

1970-ikkunnili Qassiarsuup eqqaani savaateqarfinni ataasiakkaani unnuisarfeqarnikuuvoq, taakkulu aasaanerani isertitsiffiusarput.

Nunalerinermi takornariartitsisarnerup ineriartorteqqinneqarnissaa sulissutigineqarpoq, tassani takornarissanik sullissineq suliniutigineqarnerulluni. Taassuma ataani nunaateqarfiup nammineq tunisassiaanik takornarissanik nerisitsisarneq kiisalu takornarissat atorsinnaasaannik pitsaanagerusunik.

Siunnersuisoqarfik siusinnerusukkut Greenland Tourism suleqatigalugu nunaateqarnermik takornariartitsisarnermut atatillugu savaatillit paasisassarsiorlutik angalanerannik aaqqissuinikuuvoq. Aammattaaq Destination South Greenland suleqatigineqarluarpoq, tassungalu atatillugu savaateqarfinnut siunnersortit tikeraaqatigiinnikuupput kiisalu oqalugiartoqarnikuulluni paasisitsiniaallunilu ataatsimiisitsisoqarnikuulluni.

Nunaateqarfimmut feriantitsiniarluni Islandimiut angalatitsiviannut attaveqalernissaq maannakkut sulissutigineqarpoq, ilaatigut misilittakkanik paarlaasseqatigiinniarluni aammali aataatsimoorullugu takoqqusaarisarneq eqqarsaatigalugu.

4.4 Sanaluukat

Savaatillit nuliaat aamma/imaluunniit inooqataat ukiuni kingullerni sanalugaliortarput, taakkulu isertitanut tapertaasarput. Savat meqqi taamaallaat qilattakanut, alersinut, tujuulunut il.il. atorqeorneq ajorput, kisiannili aamma isersimmatiliornermut atorqeartarlutik. Ivissuit iviillu panertitat perlakkanut il.il. atorqeartarput.

4.5 Immimmuk nersussuullu neqaanik tunisassiorneq

1998-imi nersussuaateqaqqilernerup kingorna 2006-ip aallartinnerani ikitsunik nersussuaateqarfiit sisamaapput nersussuit katillugit 24-iullutik, nersussuit immuujartagaallutik neqaalu tunisassiarineqartarlutik.

Upernaviarsummi misileraaviup nersussuarnik immuujartagaateqalernissaq piareersarpaa, immummik tunisassiorfeeraliorneq immummik imigassamik yoghurtimillu tunisassiorneq siunertaralugu. Siunertaavoq Kalaallit Nunaanni aningaasarsiutigalugu immummik tunisassiorneq periarfissat qulaajaaffiginiarlutik.

Aammattaaq nunaatiliup namminersortup Upernaviarsummi misileraavik suleqatigalugu nersussuit neqaanik tunisassiornermik ineriartortitsivoq – irlandimiut nersussuaataannik dexterinik.

Kujataani nersussuaateqarnerup ineriarteqqinnissaanut aningaasaliiffissanut nutaanut aningaasaliisussamik pissarsinissamut periarfissat ilaatigut ajornartorsiutaapput, tassa aallarnisarnermi annertuunik aningaasartuuteqartussaammat.

4.6 Meqqulinnik tunisassiorneq

Kalaallit Nunaanni siusinnerusukkut meqqulinnik tunisassiorortoqarnikuuvoq, kisiannili 1990-imili kingorna tunisassiorneq unitsinneqarpoq. Meqqulinnik tunisassiornerinnaq, savaateqarnermut ilaliullugu, periarfissaasinnaavoq, kisiannili annertuumik ilinniartitsinissaq pisariaqarpoq kiisalu aalisakkat perlukuinit, toqoraanermi perlukunit aammalu piniartuniit puisit neqaannik sinnerutuniit nerukkaatissanik pissarsinissami "attaveqaatit" qularnaatsut pilersinneqartariaqarput. Siunissami saarullinniarnissaq immaqa meqqulinnik tunisassiornissaq siunertaralugu uumasuuteqarfinnik nutaanik pilersitsinissamat tunngaviliisinnaavoq.

2003-mi upernaakkut meqqulinnik tunisassiornissaq siunertaralugu uummasuuteqarneq Siunnersuisoqarfimmiit savaatilinnut pikkorissaatigineqarpoq.

Aammattaaq Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Pisortaqaarfik chinchillaateqarnermik suliniut ataaseq taparserneqarnikuuvoq. Chinchillaateqarneq Great Greenland A/S suleqatigalugu ingerlanneqarpoq, taassumalu ammit Glostrupimi amminik akitsorterussivimmi tuniniartarpai.

Meqqulinnik tunisassiorneq nunarsuarmi sumiiffiit amerlanersaanni niuernerme atugassaritaannat tunngavigalugit ingerlanneqartarpoq, taamalillunilu nunarsuarmi ammit akiinik taamaallaat tunngaveqarluni ingerlanneqartarluni. Taanna unammillerfiusorujussuuvoq, tuniniaavinnilu akit allanngorartorujussuupput, meqqulinnillu tunisassiornissaq siunertaralugu uumasuutillit suliamik ilisimasaqarluarnissaat pikkorissuunissaallu pisariaqarluni.

4.7 Tuttuuteqarneq

Ullumikkut marluk tuttuuteqarfiupput, tamarmik Narsap kommunianiittut, tunisassiornerlu avammut tuniniaanermik annertunerusumik tunngaveqarpoq, ilaatigut killeqanngingajattumik aavartoqartarnera pissutigalugu, tamassumalu Kalaallit Nunaanni tuttu neqaannik tuniniaavinni amerlassusaatigut akiisigullu tatisimavai.

Tuttuutit amerlassutsimikkut assigiinneqaat. Aappaani tuttu nujuitsut 200-t missaaniupput, aappaanilu 2.200-it missaaniillutik.

Tuttuuteqarfissatut akuerisaasumi naasoqarniarneq suli ajunngilaq. Ukiuunerani ukiup sikoqartillugu tuttu nujuitsut tuttuuteqarfissatut akuerisaasup avataanut pisinnaasarput, tuttulli snescooterit iluaqutsiullugit katersorneqartarput. Ukiuni kingullerni tuttu tuttuuteqarfissatut akuerisaasup iluaniittarput, tassa silaannaap allanngoriartorneranut atatillugu sikuneq ajormat.

Kisaatiginarpoq tuttuunik nujuitsunik kisitsisoqarnissaa kiisalu naasoqassuseq nutaamik misissuisoqassasoq, tuttuuteqarnermi savaateqarnermilu pissutsit paasiniarniarlugit.

Neriniartitsivinni sinneruttuni nujuitsunik tuttuuteqarnissaq ajussanngilaq. Kalaallit Nunaata Kitaata Kujatani tuttuuteqarnermi neriniarfiusinnaasut atorneqanngitsut annertoorujussuupput.

Kalaallit Nunaanni tuttuuteqarnermik inuussutissarsiornermi assersuutigalugu EU-mut sanilliullugu sinaakkutaasunik atugassaqaartitsisoqarpoq, ilaatigut unammillikkanut qaninnernut sanilliullugu ikinnerungaartunik pisortanit tapersiisoqartarluni; aammalu ineriartortitsinerme tapersiissutitut akinut toqqaannartumik tapersiisarneq eqqarsaatigalugu. Sinaakkutaasumik atugassaritinneqartut

taakku Kalaallit Nunaata Kitaata Kujataani nujuitsunik tuttuuteqarnerup annertusarsinnaaneranut atatillugu annertunerusumik nalilersorneqartariaqarput.

4.8 Timmiaateqarluni tunisassiorneq

Siusinnerusukkut nunaateqarfinni ataasiakkaani sumiiffimi tuniniagassanik manninnik ikitsunik tunisassiorartoqartarnikuuvoq, tunisassiornerli taanna uninnikuuvoq. Taamaalilluni nunaateqarfinni nammineq atugassanik maannakkut tunisiassiorartoqartarpoq. Manninnik tunisassioqqilernissami manninnik eqqussuineq unammillerneqartorujussuusaaq, ineriartortitsinermilu manniit qanoq sivistigisumik uninngatinneqarsinnaaneranut malittarisassat allanngortinnissaaq pisariaqarpoq.

Taamaalilluni qallunaat manniutaasa tuniniarneqartarneranni Kalaallit Nunaanni immikkut akuersissuteqartoqarnikuuvoq, tassani manniit qaammatinik pingasunik pisoqaassusillit tuniniarneqarsinnaallutik. Taamatut immikkut akuersissuteqarnerup nunami namminermi manninnik nutaanik tunisassiornissami unammillernermi iluaqutissaqartinngilaa.

5. Nunalerinermi aningaasaqarneq

Soorlu immikkoortoq 2-mi oqaatigineqartoq pisortat nunalerinermut tapersiissutaat toqqaannartut 2007-imi 12,6 mio.kr.-it missaaniipput. Annertussutsit taakku piffissap ingerlanerani assigiinngiiaarnikuupput, kisiannili aningaasannanniarnermi isertitaasinnaasut aammalu nunalerinermi aningaasartuutit imminnut naapertuutinnnginnerinik takutitsillutik.

Qitiusumik allaffeqarfimmi nunalermi aningaasaqarniarnermik nalilersuivittoqarnikuunngilaa.

Pissutsit taakku Naalakkersuisut aaqqinniarpaat, taamaalilluni siunissami pisortat aningaasaliisartut nunalerinermik inuussutissarsiornermi aningaasaqarnermi inissisimavimmik nutartikkamik paasissutissiissutigineqartarniassammata.

Ingerlatsiviup nunalerinermillu inuussutissarsiortut qanittumik suleqatigiinnerisigut aningaasaqarniarnermik nalilersuisoqassaaq. Nalilersuinermi pisariillisaaffigineqarsinnaasut ilanngunneqassapput; assersuutigalugu uumasuutit aamma/imaluunniit nunaateqarfiit pioreersut allisarneranni kattunneranniluunniit. Taamaaliornikkut Naalakkersuisut nunalerinermi aningaasaqarnikkut ingerlatsinermilu paasissutissanik nutartikkanik pigisaqartuassapput.

Suliassaq taanna pingaartinneqarpoq, taamaammallu siunertaavoq 2007-ip naannginnerani tapiissutinik pisariaqartinneqartunik eqqortunik saqqummiinissaaq, nunaateqarfinnik aaqqissuussinerit assigiinngitsut tunngavigalugit tunisassiornermut, isaatitaqarnermi pissutsinut il.il. tunngatillugu nunalerinermut toqqaannartumik tapiissutit aammalu ineriartortitsinermut aningaasaliissutit eqqarsaatigalugit.

Pissutsit qulaani taaneqartut pissutigalugit Nunalerineq pillugu Politikkimik nassuiaanerme uani nunalerinermik aaqqissuussisinnaanerni assigiinngitsuni tapiissutissatut pisariaqartitat erseqqissumik oqaatigineqarsinnaanngillat, tunisassiornermut, isertitaqartarnermi pissutsinut il.il. tunngatillugu.

Ataatsimut isigalugu oqaatigineqarsinnaavoq inuussutissarsiornermut tapiissutit kingunerisinnaagaat inuussutissarsiutini pitsaanngitsumik ingerlatsinermik kinguneqartitsisinnaasut. Aningaasanut Inatsimmi inuussutissarsiutitut tapersiisarnermi aningaasaliissutit ikilineqassappata, soorlu tamanna 2007-imut Aningaasanut Inatsimmit ukiunut missingersersuiffiusuni ersittoq, nunalerinermut aningaasatigut tapiissutit tapersiisarnernut aaqqissuussinerit allat aqqutigalugit qulakkeerneqarnissaat pisariaqalersinnaavoq.

5.1 Ingerlatsinermi aningaasaqarneq

1999-imiilli immikkoortunut pingaarnernut pingasunut ingerlatsinermut tapiissutinik takussutissiaq tabelimi ataaniittumi takuneqarsinnaapput (kisitsisit nunap karsiata naatsorsuutaanit aaneqarput):

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Tunisinermi tapiissutit	4.380	3.500	7.700	5.700	5.025	5.725	6.525	6.912
Aaqqissuussaanermut tapiissutit	350	350	492	500	400	3,900	3,900	3,900
Aallarnisarnermut tapiissutit	2.200	2.200	2.200	2.200	2.200	2.200	2.200	2.200
Katillugit	6,930	6,050	10,392	8,400	7,625	11,825	11,625	13,012
Nunaateqarfiit amerlassusii	51	51	47	47	47	47	51	51
Toqqaannartumik tapiissutit agguatigiissillugit	0,134	0,119	0,221	0,178	0,162	0,252	0,228	0,255
<i>Toqoraavimmi ingerlatsinermut tapiissutit</i>	-	-	-	-	-	1,800	1,575	1,188

Piffissami 1999-2000 aaqqissuussaanermut tapiissutit tassaapput naggorissaatissanut tapiissutit, aammalu 2004-miit tassaapput savaanik erniortuuteqarnermut, meqqunik tunisassiornermut kiisalu naatsiianik tunisassiornermut aaqqissuussaanermi tapiissutit.

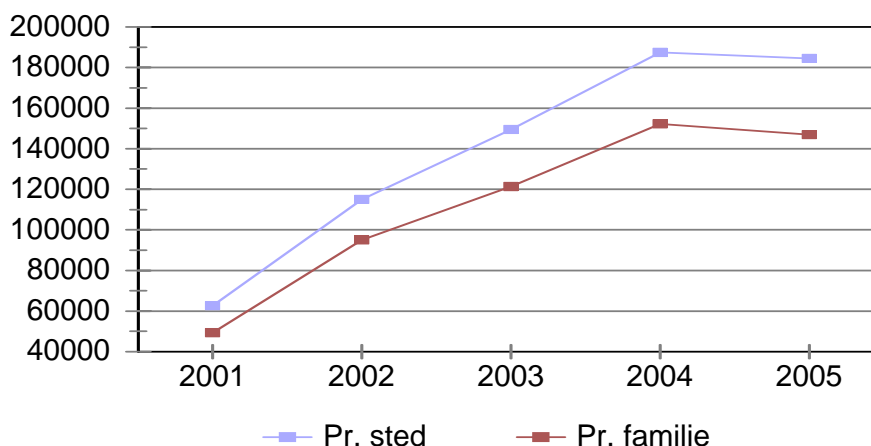
Nunalerinermi ingerlatsinermut tapiissutit suussusaat annertussusiallut (toqaraavik ilanngullugu), soorlu tabelimi takuneqarsinnaasoq, ukiut ingerlaneranni allanngorarnikuupput, kisiannili amerliartorsimallutik.

Ingerlatsinermut tapiissutit pillugit tabeli isertitat isertat ineriartornerannut sanilliukkaanni assigiinneri ersearissamik takuneqarsinnaavoq, tassa savaatillit ataasiakkaat isertitaat aamma ukiuni arfineq pingasuni pineqartuni amerliartornikummata.

(Pissarsivik: SPS marts 2007)

Egenløn pr. sted & pr. familie

Udvikling af egenløn 2001-2005

Ukiunut 1999-imiit 2005-imut kisitsisit naatsorsuutini kisitsisaapput, kisiannili 2006-imi kisitsisit aningaasaliissutini kisitsisaallutik, tassa 2006-imut kisitsisit maannakkut piareernikuunngimmata.

Oqaatigineqassaaq aaqqissuussaanermut tapiissutit 2007-imi toqoraanerup kingorna nalilersorneqassammata, tassa 2004-imi tapiissutit aallartinneqarmata Aningaasaqarnermut Ataatsimiititaliaq taamatut kissaateqarnikummat.

Nunalerinermut tapiissutininik pitsaasunik aaqqissuussisoqarnikuunera inuussutissarsiutini allani aallarnisaasut ingerlatsinerminni assingusunik periarfissinneqarnissaminnik tunngavilersuutitut akuttunngitsumik atortarpaat. Periarfissaqanngilaq kissaatiginaranilu, tassa aaqqissuussaanermi ajornartorsiutinik pilersitsisussaammat unammileqatigiittarnermillu innarliisussaalluni kiisalu piffissami ilinniartitaanerup, peqqussutsip aammalu inuttut atugaqarnerup suliffeqarnerullu politikikkut salliutinneqarfianni aningaasartuutit amerlisinneqartussaammata.

5.2 Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat

Tassani unammilligassat imatut eqikkarneqarsinnaapput:

- Aaqqissuussaanermi politikikimi pisariaqartitat, attaveqaateqartitsinermi aningaasartuutit erseqqinnerulersinniarlugit.

- Sumiiffinni nunaateqarfiusuni attaveqaatit annertusarnissaasa nalilersornissaannik pisariaqartitsineq, taakku nunalerinermillu inuussutissarsiutip ineriartortinneqarnerani ataqatigiissaarininissaq siunertaralugu.
- Inuussutissarsiutinut tapiisarnermi nunap karsiata aningaasartuutaasa annikillisinneqarnissaannik kissaatit, aammalu aningasat atorneqartut inuiaqatigiit aningaaqarneranni pissarsissutaasarnerat annertusarniarlugu.
- Nioqqutissanik ujtartuisitsisalernissaq taassumalu kinguneranik kalaallit inuussutissaataanik tunisassiorneq annertusarlugu.

Nunalerineq inuussutissarsiutinut allanut imaluunniit imminut nappasinnaasumik aningaasaqarnermik pilersitsiniarnermi aaqqissuussaanermi inuiaqatigiit pingaarnerusumik pisariaqartitaannut sanilliullugu immikkut isiginiarneqarsinnaanngilaq. Tamassuma ilaatigut kinguneraa pisortat assigiin-ngitsutigut sulissineranni aningaasartuutunik ersarinnerulersitsinissaq, tapiissutigeqqitassanik tapiisarnernik naleqqutinngitsunik paaaneq il.il.

Allanguinerit taamaattut akuttunngitsumik kingunerissavaat taarsiilluni aaqqissuussinernik assigiinngitsunik allangortiterineq aaqqissuinerlu, tassa inuussutissarsiutinut atuisunullu tunngatitanik immikkut tapiissutit, tassungalu atatillugu taakku sullissinerlut qaffasinnerusumik akiliisassapput. Tassunga peqatigitillugu piffissap ingerlanerani tapiisarnernik aaqqissuussinernit taamaattut anikilliskkiartuaarneqarnissaat piumasaqaataagaluttuinnassaaq.

Aammattaaq pingaaruteqarpoq nunat allat periusaat assigalugit nunalerinermi kisitsisit pingaarnernit takutissalugit; tapiissutit tapersiissutilu ataasiakkaat taaguutaat eqqarsaatigalugit.

Akerlianik Naalakkersuisut aamma politikkerat inuussutissanik nunami namminermi tunisassanik tunisassiornerup annertusarnissaa, taassuma ataani nunalerinerup ineriartortinneqarnissaa. Anguniakkat taakku assigiittariaqanngillat, tamannalu nunalerinermi ukiuni kingullerni ineriartornerup takutinnikuuaa.

Pissutsit akerleriinnerat taakku savaateqarnermi nalornilersitsinerlut pissutaaqataanikuuvoq, inuussutissarsiortunullu imalluunniit inuussutissalerinermik ingerlatsisuni allani naleqquttuunikuunani. Taamaammat nunalerineq pillugu politikkipissaaq ineriartornerup sammivissaatut kissaatigineqartumik erseqqarissitsinerulernissamut tapersiiniartariaqarpoq, taannalu tatigalugu pisariaqartunik aningaasaliinissanut periarfissiisariaqarluni. Naalakkersuisut aammattaaq anguniarniarpaat nunalerineq pillugu politikkipissatut kissaatigineqartup aammalu Aningaasanut Inasimmi aningaasaliissutit ataqatigiissasut.

**NUNALERINEQ PILLUGU POLITIKKIP IMMIKKOORTUNILU ALLANI
POLITIKKIT ATAQATIGIINNISSAAT**

Suliniut

Ingerlatsivik Nunalerinermillu Inuussutissarsiortut ukiut tallimakkaarlugit inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannik inuussutissarsiummillu nalilersuissapput.

Isuma

Nunalerineq pillugu polikkitut akuerineqartup piviusunnngortinnera ersarissuussasoq paasiuminartuullunilu.

Piffissamut pilersaarut

Nalilersuineq siullesq 2010-mi ingerlanneqartussatut siunnersuutigineqarpoq

6. Politikikkut isiginiagassat allat

6.1. Nunat tamat akornanni pisussaaffiit

WTO (World Trade Organisation)

Pingaarnersutut paasineqartariaqarpoq Kalaallit Nunaanni nunalerinermi pinngortitap atugassarititai ajornakusoortuusut, tassungalu peqatigitillugu nunalerineq ataatsimut isigalugu nunarsuarmi nunani tamarluinnangajanni tapiiffigineqartarpoq illersorniarlugu aaqqissuisoqartarluni.

Tapiisoqanngippat arlaatigullu illersuisoqanngippat Kalaallit Nunaanni nunalerinermi tunisassiat annikitsuarsuussapput tammavillutillunniit.

Savaateqarnermut tapiisarnermi politikki akitsuusiillunilu illersuineq WTO-mut tunngatillugu Kalaallit Nunaata pisussaaffiit atatinngu isigineqarsinnaanngilaq.

Savaaqqanik tunisassiatsinnik illersuineq nunanut allanut imaaliinnarlugu sanilliunneqarsinnaanngilaq, taakkunani 1) ingerlatsineq annertunerujussuuvoq – aamma inoqassutsimut sanilliullugu aamma 2) inuussutissarsiummi aningaasaqarnikkut kingunii pingaarnernerujussuupput. Savat amerlaginarpiannngillat. Taamaalilluni savaaqqanik tunisassiornerup pingaaruteqarluinnarneranik tunngavilersuut annikillisinneqassaaq. Tamanna WTO-mi malittarisassat tunngavigalugit aaqqissuussinitsinni pilersaarusanut pingaaruteqarpoq.

Maannakkut Kalaallit Nunaata tapersiisarnermi aaqqissuussinerit WTO-mut akueritinnikuunngilai, akueritinniarnissaalli aalajangiunnikuullugu. Suliamik ingerlatitseqqinnermi Kalaallit Nunaat – nunat nunalerinermik annikitsumik ingerlatsisut assigalugit – Kalaallit Nunaannut iluaqutaanerusussamik tapersiisarnermi aaqqissuussinerit pillugit isumaqatigiinniarniarpoq naleqqussaallunilu.

Piffissami aggersumi pingaartumik tapersiisarnermi politikkip naleqqussarnissaanut tunngavissioruni suliaqartoqarniarpoq, taamaalilluni illuatungaani WTO-mi isumaqatigiissutitut naleqqussaaniartoqartussaalluni illuatungaani nunalerinermi ineriartortitsinermut pisariaqanngitsumik ajoqutaasussaanningsunik.

NUNAT TAMAT AKORNANNI INERIARTORNERMUT NUNALERINEQ PILLUGU POLITIKKIMIK NALEQUSSAANEQ

Suliniut

Nunanut allanut pisortaarfik Udenrigsministeria aamma Danmarks Eksportråd suleqatigalugit isumasioqatigiissitsissaaq ataatsimiititsillunilu, tassani nunalerinermi aqqiissuussinerit qanoq annertutigisumik naleqqussarnissaannik pisariaqartitsinermik ilisimasaviit ujartorneqassallutik ingerlaqqinnissarlu pitsaanerpaamik qanoq aqqiissuunneqassanersoq.

Isuma

Politikkikkut qulliunerusumik kissaatigineqartoq ilaatigut Kalaallit Nunaanni tapersiisarnermi aqqiissuussinerit WTO-mut akuerineqarnissaat, ilaatigullu inuussutissarsiutit pineqartut, taassuma ataani nunalerinerup, ineriartoqqinnissaannut sapinngisamik pitsaanerpaamik atugassaqartikkummallugit sulinermi peqataanissaq.

Piffissamut pilersaarut

Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Pisortaarfik aamma Nunanut Allanut Pisortaarfik Qallunaat Nunaanni suleqatit suliamut attuumassuteqartut suleqatigalugit WTO nunallu WTO-mi ilaasortat oqaloqatigineqassapput paasiniarlugu qanoq iliorluni Kalaallit Nunaanni tapersiisarnermut aqqiissuussinerit WTO-mi malittarisassanut naleqqussarneqarsinnaanersut suleriaqqinnissarlu qanoq pitsaanerpaamik aqqiissuunneqassanersoq.

Nunani Avannarlerni Ministerrådi

Pisortaarfimmi Nunalerinermut Immikkoortortaqarfik Nordisk Ministerrådip ataani Nunalerinermut Orpippassualerinermullu ataatsimiititaliami ilaasortaavoq, kisiannili taamaallaat ataatsimeeqataasarluni Kalaallit Nunaannut soqutiginaartunik suliaqartoqaraangat, assersuutigalugu uumassusillit sananeqaataannik pisuussutit, issittumut igalaaq suliniutinilu nunani avannarlerni ataatsimoorullugu soqutigisaqarfiusuni.

6.2 Siunnerfeqarluni ujartorneqartunillu aqunneqartumik siunnersuineq

iliniartitaanerlu

Inuussutissarsiummut siunnersuisarneq Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqarfiup suliaani pingaanersaavoq, taamaammallu pingaaruteqarluni taassuma pitsaasuunissaa pisariaqartitallu

tungavigalugit ingerlanissaa, inuit ataasiakkaat nunalerinermilu pingaarnerusutut unammilligassat eqqarsaatigalugit.

Siunnersuisarnejq aamma nunaatilinnut pingaaruteqarluinnarpoq, taamaammallu taakku paasisariaqarpaat siunnersuineq inuussutissarsiummik ingerlatsinermi aningaasartuutit ilagigaat. Taamaalilluni Naalackersuisut naleqquttutut isigaat Siunnersuisoqarfiup atuisunut sullissinermini naleqquttumik akiliisitsisarnissaa.

Ataavartumik ilinniartitseqqittarneq

Tungaviulluinnartunik siunnersorneqarnissamik ujartuineq annikillisinneqarsinnaavoq tunisassiorturnik pingaarnernik siunnerfeqarluni ilinniartitseqqittoqartarpat, aammalumi isertitsiviusinnaasunik nutanik ineriartortitsinermi annertunerusumik ilinniartitaanissaq pisariaqarajuttarpoq.

SUNNIUTEQARNERUSUMIK ILINNIARTITSEQQITTARNEQ

Suliniut

Ilinniartitseqqittarnermik ataavartumik nalilersuineq, suliniutit pillugit uppersaaneq, inuussutissarsiorturnik pisariaqartitaat aallaavigalugit pikkorissartitsinissat pillugit ukiumoortumik pilersaaruserneq.

Isuma

Inuussutissarsiuutinik siuarsaanermik suliaqartut allat ilinniarfiillu suliamut attuumassuteqartut suleqatigalugit nunalerinermik inuussutissarsiummik ineriartortitsinermit atatillugu soqutiginarturnik pikkorissartitsisoqarsinnaavoq

Piffissamut

Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiit nalunaarsusiaanni ilinniartitseqqittarneq ukiumoortumik uppersarneqartassaaq. Ukiut tamaasa marts-imi pisariartitsinermik paasiniaaneq ukiuunerani ataatsimeereernikkut.

Nunalerinermik ingerlatsinissamut inuussuttunik kajumissaaneq

Nunalerinerup iluani ilinniartitsinissaq qangali isiginiarneqartarnikuuvoq, aamma nunat saniligut suleqatigalugit. Tamanna toqqammavissaalluarpoq, tassa tungaviummik ilinniartitsinermi piumasagaatit annertusiartormata, taassuma ataani assigiinngiartumik ingerlatsisinnaassuseqarnermik pilersitsinissamut tungatillugu. Inuussuttunut ingerlatsilernissaannik kajumilersitsinissaq, taakkulu suliamut attuumasunik pisinnaasaqarfiulersunik ilinniagaqarnissaat inuussutissarsiummik ineriartortitseqqinnissamut pingaaruteqarpoq.

NUNALERINERMI INUSSUTTUT PISINNAASAQARTUT AMERLANERUSUT

Suliniut

Nunalerinermi ilinniartitaanerit pillugit paasissutissiissusiorneq, qinnuteqartut piukkunnartut amerlanerusut ilinniartitaanermut kajumilersinniarlugit.

Isuma

Nunani allani atuarfinnik sulinermilu misilittaaffiusinnaasunik pisariaqartitanik naammassinnissinnaasunik suleqatigiinissamik isumaqatigiissuteqarneq ingerlaannarsinnaasoq

Piffissamut pilersaarut

Paasisitsiniuutissat kingusinnerpaamik 2008-p naanerani piariissapput

Nutaanik ilisimasaqalerniarluni misileraanerit

Inuussutissarsiutinik ineriartortitsinermi ilisimasat tunngaviupput. Nunalerinermi tamanna nutaarsiassaangilaq, tassa ukiuni arlalissuarni misileraanerit ingerlanneqartarnikummata, taakkulu ullumikkut ingerlanneqarput Misileraavik Upernaviarsuk qiteralugu. Misileraani nunami maani soorunami killeqarpoq, taamaattumilu ilisimasat annertunersaat Nunalerineq pillugu Siunnersuisooqatigiiffimmit ingerlateqqinneqartartut nunani allani misilittakkanik tunngaveqarput. Kisiannili Kalaallit Nunaanni pissutsit tunngavigalugit misilittaasarnissaq suli pingaaruteqarpoq, taamaalilluni inernerit toqqaannartumik atorneqarsinnaaniassammata. Aningaasat atorneqarsinnaasut killeqartorujussuummata pingaaruteqarpoq ingerlatat pisariaqartanik tunngaveqarnissaat, inuussutissarsiutip unammilligassaanik aaqqiiniarnermut tunngatillugu.

TUNISASSIAT NUTAAT ANNERTUSARNIARLUGIT MISILERAANEQ

Suliniut

Misileraanermut ataatsimiititaliaq pilersinneqartoq suleqatigalugu ukiunut pingasunut misileraanissamik ataavartumik pilersaarusioreq

Isuma

Misileraanermi aningaasatigut sinaakkutit piffissap ingerlanerani ajornerulissanngitsut.

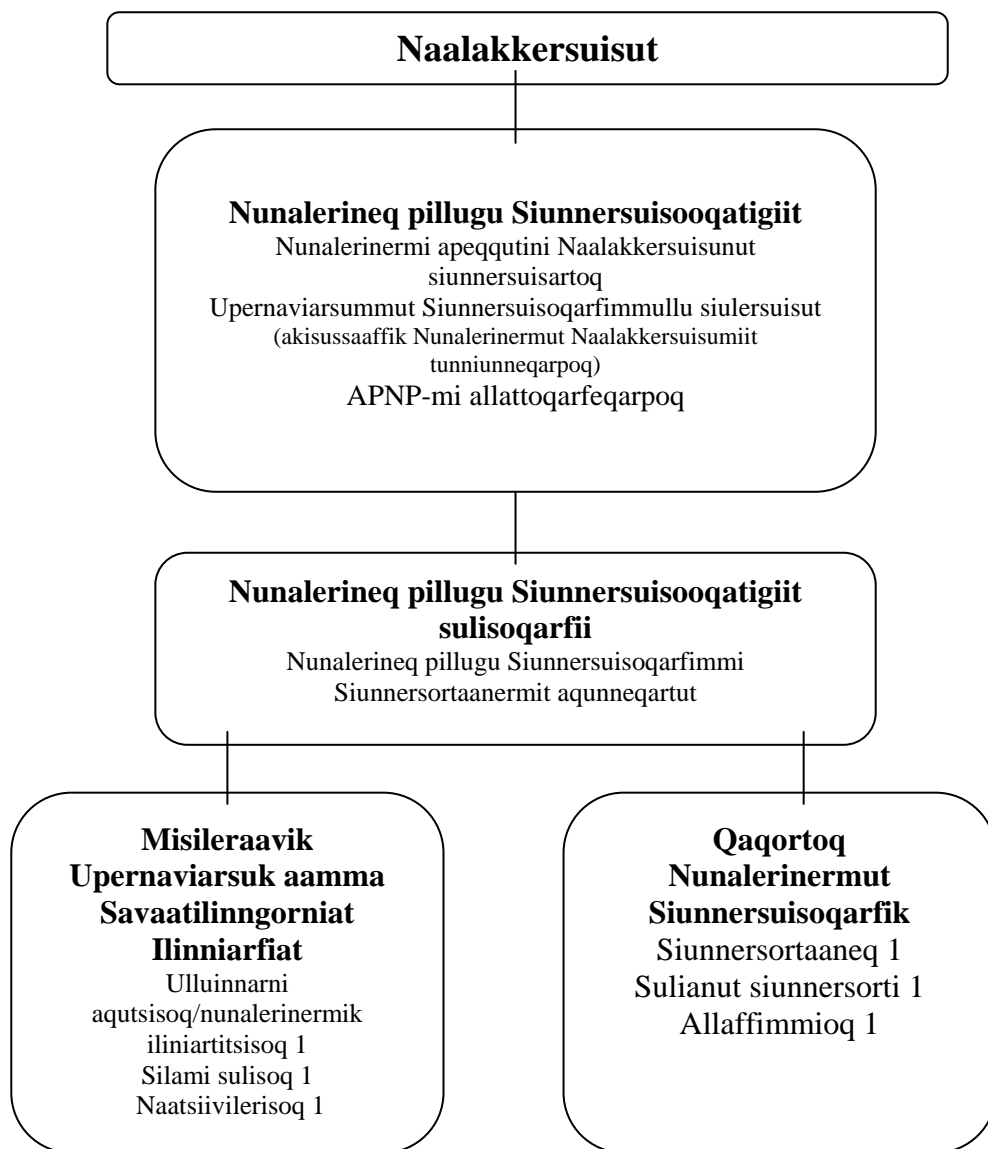
Piffissamut pilersaarut

Ukiunut pingasunut pilersaarut siullesq 2008-imi akuersissutigineqassaaq, 2015-illu tunngaanut ukiut tamaasa ukiup taamaalinerani nutarterneqartassalluni.

Ilanngussaq 1

Nunalerineq pillugu Siunnersuisooqatigiit aaqquissuusaanera pillugu diagrammi:

Nunalerineq pillugu Siunnersuisooqatigiit aaqqiissuussaananer at katitigaanerallu diagrammimi ataaniittumi takuneqarsinnaapput.

Soorlu qulaani takuneqarsinnaasoq Nunalerineq pillugu Siunnersuisooqatigiit nunalerinermi sulisoqarfimmut assigiinngitsunut marlunnut, siullertut Upernaviarsummi misileraavimmut aamma savaatilinggorniat ilinniarfiannut aappaattullu Qaqortumi Nunalerinermut Siunnersuisooqarfimmut siulersuisutut atuuppoq.

Siunnersuisooqarfimmi siunnersortaaneq sulisoqarfimmut taakkununga marlunnut qulliinerusumik aqutsisuuvoq.

Taamatut aaqqiissuussaananermi Nunalerineq pillugu Siunnersuisooqatigiit qaqugukkulluunniit politikki atuuttoq tunngavigalugu Naalackersuisunut attaveqartuuvoq akisussaaffeqarlunilu.

Ilanngussaq 2

Nunalerineq pillugu inatsisinik, peqqussutinik nalunaarutinillu takussutissiaq

Nunalerineq qulliunerusumik nunalerineq pillugu Inatsisartut Inatsisaat nr. 5 2. maj 1996-imeersaq atorlugu killilersorneqarpoq. Inatsit taanna tunngavigalugu sisamanik nalunaaruteqarpoq:

Nr. 20 8. september 1997-imeersaq nunalerinermik nakkutilliineq pillugu.

Nr. 22 8. september 2000-imeersaq neriniartitsivinnik nersutaatinillu malittarisassaqtitsinikkut aqutsineq pillugu.

Nr. 25 22. juni 2001-imeersaq savaateqarneq hestiuteqarnerlu pillugit.

Nr. 26 22. juni 2001-imeersaq Nunalerinermut tunngassuteqartuni ineriartortitsinerup siuarsarneqarnissaa pillugu.

Nunalerineq pillugu Siunnersuisoqatigiit taakkulu ingerlatsinerat piniarneq aamma aalisarneq pillugu siunnersuisooqatigiittut inatsisikkut killilersorneqanngilaq, aammattaaq takuuk Nunalerineq pillugu Siunnersuisooqatigiit aqqissuussaanagerat pillugu immikkoortoq.

Taakku saniatigut nalunaarut suli atuuppoq savaateqarneq pillugu Inatsisartut Inatsisaat nr. 1 21. april 1998-imeersaq tunngavigalugu nalunaarut:

Nr. 23 8. august 1993-imeersaq savaateqarfinnik pilersitsinermut tapiissuteqartarneq pillugu.

Aammattaaq Inatsisartut Inatsisaat nr. 12 29. oktober 1999-imeersaq aamma Inatsisartut Inatsisaat nr. 5 2. maj 1996-imeersaq tunngavigalugit nalunaaruteqarpoq:

Nr. 10 5. juli 2006-imeersaq Piniakkanik savaateqarnermilu tunisassianik tunisaqarnermi nalunaaruteqartarneq pillugu.

Uumasunik illersuineq, inuussutissanik nakkutilliineq, avatangiisit il.il. malittarisassat inatsisitigut nalunaarutikkullu taakkununnga atasutigut killilersorneqarput.

Uumasunik illersuineq:

Inatsisartut inatsisaat nr. 25 18. december 2003-meersaq uumasunik illersuineq pillugu

Kalaallit Nunaanni Pinerluttulerineq pillugu Nalunaarummi § 65, Lb nr. 49

Inatsisartut Inatsisaat nr. 18 af 30. oktober 1998-imeersaq qimmit qimuttut kiisalu qimmeqarneq qitsuuteqarnerlu pillugit

Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 15 19. juni 2003-imeersaq Kommunit qimmit qitsuillu pillugit ileqqoreqqusaat pillugit

Inuussutissat:

Inatsisartut Peqqussutaat nr. 17 28. oktober 1993-imeersaq inuussutissanik nersutillu nappaataannik inunnet tunillaassorsinnaasunik nakkutilliineq pillugu

Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 21 27. juli 1998-imeersaq suliffeqarfiit inuussutissaleriffiusut pillugit

Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 1 2. februar 1994-imeersaq inuussutissanik allagartalersuisarneq pillugu.

Ilanngussaq 3

Nunani allani nunalerinermut tapersiissutit pillugit takussutissiaq

EU-mi, Kalaallit Nunaata pingaarnertut niuerfigisartagaani, nunalerineq aamma assigiinngitsutigut killilersugaavoq tapersiiffigineqartarlunilu.

Ataatsimut isigalugu EU-mi tapersiisarnermut aaqqissuinerit immikkoortunut pingasunut ukununga immikkoortinneqarsinnaavoq:

- ***Akinut tapersiissutit***

EU-ip nunalerinermut politikkaa akinik qaffasissunik aaqqissuussinermik tunngaveqarpoq. Imatut paasineqassaaq EU-mi niuernermi akunnermiliulluni pisiortornikkut, eqqussinermi akitsuusiinikkut aammalu avammut tunisinermi tapersiinikkut akit nunarsuarmi akinit qaffasinnerutillugit. Taamaaliornikkut niuerfiup illersorneqarnissaa qulakkeerneqarpoq, tassani atuisartut nunarsuarmi tuniniaavinnit allaniit akinik qaffasinnerusunik akiliisarlutik. Akinut tapersiut atuisartuniit aningaasalersorneqarpoq, taamaalillunilu missingersuutini takunqarsinnaanani.

- ***Toqqaannartumik tapersiissutit***

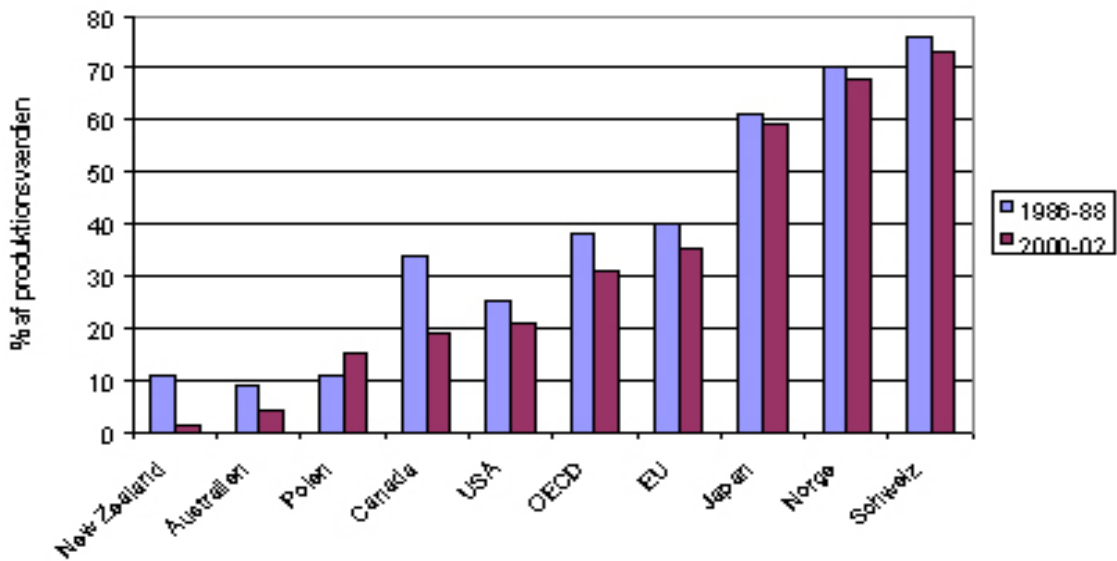
EU-mi nunalerinermi akit ukiuni kingullerni appartinneqarput, taamaalillutik nunarsuarmi akinut naapertuunnerulerlutik. Ilaatigut akit apparnernut taarsiutitut nunaatillit tapersiiffigineqartarput, taassuma ataani hektarimut tapersiissutit aamma uumasuuteqarnermut tapersiissutit. Toqqaannartumik tapersiineq akileraartartunit aningaasalesorneqartoq uani pineqarmat tapersiissutit taakku EU-p missingersuutaani takuneqarsinnaapput.

- ***Nunaannarmiunut tapersiissutit***

Tassunga ilaliunneqassaaq nunaannaap ineriartortinneqarneranut tapersiissutit. Taakku ilaatigut tassaaapput avatangiisinik illersuilluni nunalerinermut tapersiissutit, aningaasaliinernut tapersiissutit, nunaatilinnut inuusunnerusunut tapersiissutit il.il. tapersiissutit taakku ilaatigut EU-mi ilaatigullu nunanit ilaasortanit aningaasalersorneqarput.

EU-mi ukiuni 2000-2002 nunaateqarnermut tapersiissutit ukiumut 100 mia. Euronut naatsorsorneqarput. Taakku assigaat EU-mi innuttaasut tamarmik ukiumut agguaqatigiissillugu 2000 kr.-inik tapiissuteqartartut (Pissarsivik: Nunalerinermut Siunnersuisoqarfik). Kalaallit Nunaanni pissutsit eqqarsaatigalugit, innuttaasut amerlassusaat aallaavigalugu, taassuma assigissavaa ukiumut katillugit *112 mio.kr.-it* nunalerinermut tapiissutigineqartarnera.

EU-mi nunalerinermut tapersiissutit diagrammimi ataani takuneqarsinnaasut nunat OECD-mi ilaasortanut allanut sanilliunneqarput. EU-mi tapersiissutit tunisassiat nalingininut procentinngorlugu naatsorsorlugit nunani OECD-mi ilaasortani tapersiissutit agguaqatigiissinnerannit qaffasinnerulaarput. New Zealand amma Australia annertuumik aaqqissueqqereernerup kingorna appasissorujussuarmik tapersiisarput, USA-lu EU-miit appasinnerulaarluni. Illuatungaaniippat Japan, Norge aamma Schweiz nunamut eqqussinermi akitsuusiilluni illersuisorujussuulluni nunalerineq pillugu politikkeqartut.

Takussutissiami nunani assigiinngitsuni piffissani 1986-88 aamma 2000-02 tunisassiat nalinginut sanilliullugu procentinngorlugu tapersiissutit annertussusaat takutinneqarput. (Pissarsivik: Nunalerinermut Siunnersuisoqarfik).

Ilanngussaq 4

Upernaakkut 2007-imiit 2010-mut nunalerinermut iliusissatut pilersaarut

Piffissaq	Suliassaq	Suliniut/suliaq
Maj / Juni 2007	Nunalerineq pillugu inatsimmik nutarterineq (nunalerineq pillugu siunnersuisooqatigiit)	Suleqatigiissitaliorneq. UKA 2007-imi suliassanngorlugi Inatsimmik nutarterineq. Nunalerineq pillugu Siunnersuisooqatigiit sulinerminni tunngaviannik suliassanngorlugi nutarterineq.
November 2007	Inuussutissarsiutini tapersiisarfimmi nunalerinermik allaffissornikkut aqutsinermik nutarterineq	Suleqatigiissitaliorneq aamma nunalerineq pillugu Inuussutissarsiutinut Tapersiisarnermik Peqqussummik nutarterinermi tusarniaaneq. Taassuma ataani tunisassiornerup annertusarnissaa siunertaralugu pisariillisaanissami nukittorsaanissamilu aningaasaliissutissatut pisariaqartitanik nalilersueqqinneq.
Oktober 2007	Inuussutissarsiutinik siuarsaanermi Siunnersuisoqarfiup pingaaruteqartut peqataanera	Siunnersuisoqarfiup inuussutissarsiutinillu siuarsaanermi suliaqartut allat aqqissuussamik suleqatigiinnerat. Inuussutissalerinermi qitiusumik pilersitsineq.
November 2007/maj 2008	Allaffissornikkut aqutsinermi malittarisassanik atoruminarsaaneq	Atoruminarsaaniarluni nunalerinermi malittarisassanik tunngaviusunik atuuttunik nalilersuineq.
Juni 2008	Internet-imi nittartakkanut innersuussutinik pilersitsineq	Inuussutissarsiutinik siuarsaanermi ataatsimoorullugu nittartagaqalernissamik ataatsimeeqatigiinneq allaaserinninnerlu
November 2007 til januar 2008	Ineriartortitsinermi tapiiffiqineqarnissamut suliniutinik pitsaanerusumik paasisitsiniaaneq aamma tulleriinnilersukkamik ineriartortitsinermi pilersaarut	Ineriartortitsinermi aningaasaliissutinik amerlanerusunik pisariaqartitsinermik paasisitsiniaaneq. Ukiunut qulinut missingersuutit aamma tulleriinnilersukkamik ineriartortitsinermi pilersaarut. Tapiisarneq pillugu politikkinik nutarterineq.
December 2007	Aaqqissuussaaneq pillugu politikkip allanngortinneratigut kajumilersitsineruneq	2009-2015-imut tapiissutit atorineqarnissaannut siunnersuut.
	Nunat tamat ineriartornerannut nunalerineq pillugu politikkip naleqqussarnera	Nunanut allanut pisortaqaqarfiup, Udenrigsministeriap, Danmarks Eksportrådip akornanni isumasioqatigiinneq ataatsimiinnerlu. WTO-mut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni tapersiisarnernut aaqqissuussinerit akueritinneri.
Ukiut tamaasa martsimi	Anguniagaqarluni ilinniartitaanermi suliniutinik aalajangersaaneq aamma sunniuteqarnerusumik ilinniartitseqqitarnissamik suliniuteqarneq	Ilinniartitseqqitarnermi suliniummik ataavartumik nalilersuisarneq, pikkorissaanersarnermik takussutissiorneq.
1. januar 2008 imal. 2009	Ilinniartitaanermik ilisimatusarnermillu akisussaaffeqarnermik SIIP-imut nuutsineq	Nuussinissamik pilersaarusiortussamik suleqatigiissitaliorneq.
1. januar 2008 imal. 2009 tikitsinnagu	Savaatilinggorniat ilinniarfiat pillugu nalunaarutip 12. september 1994-imeersup nutarternera	Nunanilerineq pillugu siunnersuisooqatigiit il.il. qaninut suleqatigalugit allanngutissamik siunnersuusiorneq.
Oktober November 2008	Inuusuttut pisinnaasaqarluartut amerlanerusut nunalerinermut	Nunalerinermi ilinniarneqartartut pillugit paasissutissanik suliaqarneq
2008	Tunisassianik nutaanik siuarsaanarluni misileraaneq	Misileraaneq pillugu ataatsimiititaliorneq. Misileraasarnermi ukiunut pingasunut ataavartumik pilersaarusiortussamik
November / December 2008	Attaveqaatit inuussutissarsiutinik siuarsaanermi pingaaruteqartut	Ukiunut qulinut pilersaarutit. Attaveqaatinik pioreersunik takussutissiuliorneq aamma siunissami attaveqaatissanut aningaasaliissutissanut tulleriinnilersuineri takussutissiuliorneq
Februar 2010	Nunalerineq pillugu politikki aamma politikkip immikkoortut allat imminnut ataqatigiissinneri	Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik nalilersuineq aamma inuussutissarsiummik nalilersuineq.

APNP Aprili 2007 (Tullinik nutarterineq pissaq novemberimi 2007-imi).

